

FoU-RAPPORT

Evalueringsrapport Øvelse Nord Samvirke 2024 Samvirke og overordnede målsettinger

Rune Elvegård
Daniel Kibsgaard
Natalia Andreassen
Hanne Elise Austerheim
James Badu

Nord universitet
FoU-rapport nr. 113
Bodø 2024

Evalueringsrapport

Øvelse Nord Samvirke 2024

Samvirke og overordnede målsettinger

Rune Elvegård
Daniel Kibsgaard
Natalia Andreassen
Hanne Elise Austerheim
James Badu

Nord universitet
FoU-rapport nr. 113
ISBN 978-82-7456-883-9
ISSN 2535-2733
Bodø 2024

[Creative Commons Navngivelse-Ingen bearbeidelse \(CC BY-ND\)](#)

POLITIET

Dekangodkjenning

Tittel Evalueringsrapport Øvelse Nord Samvirke 2024 «Samvirke og overordnede målsettinger»	Offentlig tilgjengelig Ja	Publikasjonsnr. 113
	ISBN 978-82-7456-883-9	ISSN 2535-2733
	Antall sider og bilag 35	
Emneord Samvirke, Øvelse, læring	Keywords	
Forfatter(e)/prosjektmedarbeider(e) Rune Elvegård Daniel Kibsgaard Natalia Andreassen Hanne Elise Austerheim James Badu	Prosjekt ØNS-2024	
Oppdragsgiver(e) Nord Universitet	Oppdragsgivers referanse Rune Braseth/Maria Strandås	
Alle FoU-rapporter/ arbeidsnotat skal utstyres med en Creative Commons (CC)-lisens, som definerer betingelsene for gjenbruk. Lisensene krever at opphavspersonen navngis og at endringer indikeres. Kryss av for valgt lisens (obligatorisk): ☐ <u>Navngivelse/CC BY</u> Den mest åpne/standard open access-lisensen som tillater ubegrenset gjenbruk ☐ <u>Navngivelse-Del på samme vilkår/CC BY-SA</u> Nye arbeid må ha samme lisens som det opprinnelige arbeidet ☒ <u>Navngivelse-Ingen bearbeidelse/CC BY-ND</u> Ved bearbeiding av materialet, kan det nye materialet ikke deles		
Prosjektansvarlig (navn/sign.) Rune Elvegård <i>Rune Elvegård</i> 5/9-2024		
• Publikasjonen er vurdert etter gjeldende vitenskapelige standarder, nasjonale forskningsetiske retningslinjer, samt retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved Nord universitet. • Det foreligger ikke egeninteresser/situasjoner som er egnet til å påvirke vurderingen av innholdet i denne publikasjonen, f. eks. økonomiske interesser i publikasjonens tema. Intern kvalitetssikrer utpekt av dekan (navn/sign.) - <i>Maria Strandås</i> 6/9-24		
Dato 6/9-24	Dekan (navn/sign.) <i>Gry A Alsos</i>	

2024

ØVELSE NORD SAMVIRKE EVALUERINGSRAPPORT

*Samvirke og
overordnede målsettinger*

Senter for
beredskap og samvirke
NORDLAB

POLITIET

FORFATTERE

RUNE ELVEGÅRD

DANIEL KIBSGAARD

NATALIA ANDREASSEN

HANNE ELISE AUSTERHEIM

JAMES BADU

Nord universitet, Senter for beredskap og samvirke – Nordlab

Leder for evalueringsgruppen: Rune Elvegård

Grafisk design: Iris Ørnhaug, Nord universitet

Foto forside: Adrian Svendsen, Nord universitet

KORTFATTET SAMMENDRAG

Gjennom en ny samarbeidsavtale med Nord universitet, Salten Brann IKS, Hovedredningssentralen (HRS) Nord-Norge og Nordland politidistrikt, skal aktørene arrangere Øvelse Nord Samvirke (ØNS) i fellesskap de neste årene. Øvelse Nord Samvirke er en kompleks fullskala samvirkeøvelse med mange aktører der muligheter for læring og forbedring på individ- og organisasjonsnivå har alle forutsetninger.

Skal man lykkes ut fra et samvirkeperspektiv der alle skal spille hverandre gode, må fokus på læringsprosesser være til stede allerede når overordnede målsettinger skal settes. Vi har gjort mange positive funn i løpet av evalueringsprosessen, der flere deltakere kommer med forslag til forbedring. Vi ser tydelig at det å bygge tillit mellom aktører er viktig og også en forutsetning for læring mellom organisasjoner. Øvelsen resulterte i læring for de involverte deltakerne, men vi har også fått tilbakemeldinger som tilsier at læringsprosesser må styrkes og forbedres. Det kommer veldig tydelig frem at aktører blir bedre kjent med hverandres roller, ansvar og overordnet planverk gjennom øvelsen.

Mange aktører gjennomførte ulike forøvelser som forberedelse til fullskalaøvelsen. Flere forøvelser vil spille aktører bedre i en slik fullskala samvirkeøvelse. Det kommer også tydelig frem at gjennomføring av flere forøvelser, inkludert mindre seminarer internt i de forskjellige organisasjonene i forkant av fullskalaøvelsen vil føre til økt læringsutbytte. Øvelser som nevnes er tabletop/diskusjonsøvelser, spilløvelser, og funksjonsøvelser.

Aktørene er opptatt av at det må innføres et systematisk arbeid rettet mot hvordan en skal gå frem for at individer og organisasjoner skal lære mest mulig av en fullskala samvirkeøvelse av et slikt omfang og karakter. Det skal ikke være tilfeldigheter eller ad hoc-løsninger knyttet til planleggingsprosessen. Organisasjonene bruker tid og ressurser på sin deltakelse og det forventes at læringsprosesser skal finne sted. Evalueringsarbeid må derfor prioriteres slik at deltakere får eierskap til læringsprosessen, og bør bli en sentral del av planleggingsfasen.

En viktig motivasjon for flere organisasjoner er samvirkelæring, og da må den pedagogiske prosessen være velstrukturert. Beredskapsaktørene ser at evaluering av fullskalaøvelser er nøkkelen til å bygge robuste beredskapssystemer og forbedre responskapasiteten. Fullskalaøvelsen simulerer virkelige situasjoner, slik at deltakerne kan øve på reelle utfordringer. Dette gir bedre forståelse og erfaring, noe mange aktører ser som positivt. Evaluering av samvirke og overordnede målsettinger avslører svakheter i samarbeid og kommunikasjon mellom ulike aktører. Dette må justeres og forbedres gjennom tydelig organisering og struktur.

Studentene trekker frem læring og mestringsfølelse som gode erfaringer gjennom deltakelse i øvelsen. Vi ser også forbedringspotensiale knyttet til læringsprosesser gjennom forberedelser, roller i øvelsen og utarbeidelse av målsettinger.

INNHold

ØVELSE NORD SAMVIRKE	1
KORTFATTET SAMMENDRAG	3
1.0 INNLEDNING	6
1.1 NY SAMARBEIDSAVTALE 2023	6
1.2 ØVELSE NORD - EN KORT HISTORIE	8
1.3 SENTER FOR BEREDSKAP OG SAMVIRKE - NORDLAB	9
1.4 MÅLET MED EVALUERINGEN AV SAMVIRKE OG OVERORDNEDE MÅLSETTINGER	10
2.0 ØVELSE NORD SAMVIRKE 2024	10
2.1 HENSIKT OG MÅLSETTINGER ØVELSE NORD SAMVIRKE -2024	10
2.2 SCENARIO	11
2.4 DELTAKENDE AKTØRER OG RESSURSER	13
2.5 DEBRIEF OG EVALUERING	14
3.0 METODE	15
3.1 VALG AV ANALYSEMETODE	15
3.2 REFLEKSJON OVER RELIABILITET OG VALIDITET	17
4.0 ANALYSE OG VURDERING	18
4.1 DELTAKERE – PROFESJONELLE AKTØRER	19
4.2 DELTAKERE - STUDENTER VED NORD UNIVERSITET	25
5.0 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER	30
5.1 PROFESJONELLE AKTØRER	30
5.2 STUDENTER VED NORD UNIVERSITET	32
ETTERORD FRA LEDER AV EVALUERINGSTEAMET	33
REFERANSER	34

FIGURLISTE

Figur 1: Ny samarbeidsavtale 2023	7
Figur 2: Organisasjonskart – Øvelse Nord Samvirke	8
Figur 3: Senter for beredskap og samvirke - NORDLAB	9
Figur 4: Deltakernes erfaring innen beredskap og kriseledelse	17
Figur 5: I hvilken grad de overordnede målsettinger ble oppnådd av den enkelte deltaker	19
Figur 6: Hvordan den enkelte deltaker opplevde å bli kjent med hensikt og overordnede målsettinger, realisme, forberedelser til og mestring gjennom øvelsen	20
Figur 7: Scenariets relevans for oppnåelse av overordnede målsettinger	21
Figur 8: Øvelsens relevans	21
Figur 9: Læring i Øvelse Nord Samvirke - 2024	22
Figur 10: I hvilken grad ble det øvet samvirke gjennom øvelsen	23
Figur 11: Samvirke gjennom øvelsen	24
Figur 12: Tillitsbygging gjennom øvelsen	24
Figur 13: I hvilken grad ble de overordnede målsettinger oppnådd	25
Figur 14: Studentenes opplevelser fra øvelsen	26
Figur 15: Ble det gjennomført andre typer øvelser i forkant av ØNS-2024	27
Figur 16: Ble studentene gjort kjent med studentgruppens spesifikke øvingsmål før øvelsen	28
Figur 17: Oppnåelse av læringsmål knyttet til studieprogram	28
Figur 18: I hvilken grad studentene opplevde å ha øvet samvirke gjennom øvelsen	29

BILDER

Bilde 1: Øvelse Nord Samvirke 2024, Foto: Adrian Svendsen, Nord universitet	1
Bilde 2: Avtalepartnere Øvelse Nord Samvirke.	6
Bilde 3: Foto: Fredrik Hustad	11
Bilde 4: Havarist, Foto: Fredrik Hustad	12
Bilde 5: Mørkved Universitetssykehus, Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	13
Bilde 6: Øvingsområde ØNS-2024	13
Bilde 7: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	16
Bilde 8: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	18
Bilde 9: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	23
Bilde 10: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	29
Bilde 11: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	31
Bilde 12: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet	32

TEKSTBOKSER

Tekstboks 1: Evalueringsmål	10
Tekstboks 2: Hensikt og overordnet øvingsmål ØNS-2024	10
Tekstboks 3: Øvingsdirektiv ØNS-2024	12
Tekstboks 4: Debrief og evaluering ØNS-2024	14

1.0 INNLEDNING

1.1 NY SAMARBEIDSAVTALE 2023

Den 6. november 2023 ble en ny samarbeidsavtale om gjennomføring av ØNS inngått mellom Nord universitet, Salten Brann IKS, Hovedredningssentralen Nord-Norge (HRS) og Nordland politidistrikt. Aktørene arrangerer Øvelse Nord Samvirke (ØNS) i fellesskap, hvor Salten Brann IKS, HRS og Nordland politidistrikt veksler på å ha ansvar som prosjekteier, i en treårs syklus. Nord universitet ivaretar støtte- og administrasjonsfunksjoner, samt faglige og pedagogiske aktiviteter. Aktørene stiller nødvendige forberedende og operative ressurser til rådighet, og avstemmer sin innsats etter øvingsscenario og tilgjengelig kapasitet. HRS er prosjekteier og prosjektleder for ØNS-2024.

Bilde 2: Avtalepartnere Øvelse Nord Samvirke.

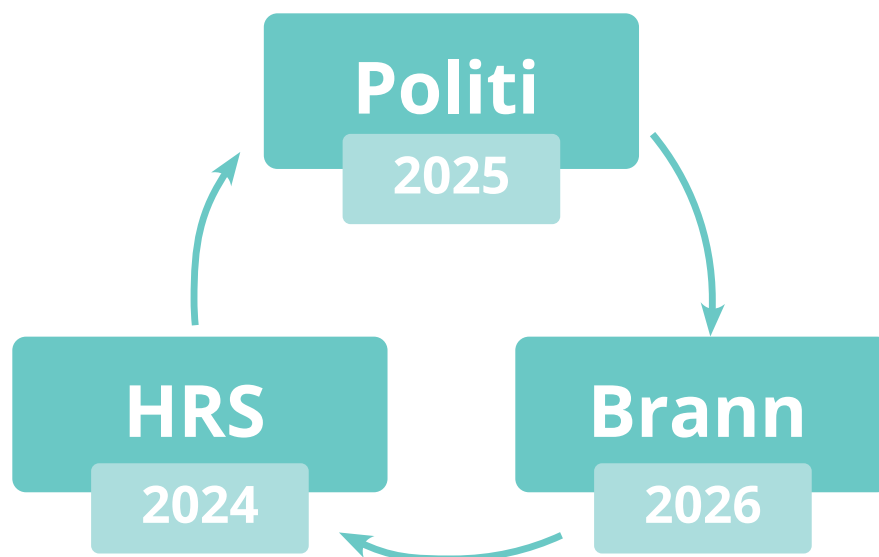
Foto: Lise Fagerbakk, Nord universitet. F.v. varabranssjef Kjetil Haugen, Salten Brann IKS, politimester i Nordland Heidi Kløkstad, Rektor Hanne Solheim Hansen, Nord universitet og avdelingsdirektør Hanne Bragstad, hovedredningssentralen Nord-Norge

Samarbeidsavtalen har gitt en beskrivelse av sentrale funksjoner og hvem som skal gjøre hva. Dette er en viktig forutsetning for hele prosessen fra planleggingsfase, til gjennomføring og evaluering.

ETATSLEDERE er de øverste lederne i virksomhetene som arrangerer ØNS. Rollene bekles av rektor ved Nord universitet, brann- og redningssjef, politimester og avdelingsdirektør i HRS-NN. Etatsledere, eller representanter for disse med delegert

myndighet, gjennomfører et årlig møte hvor de avstemmer mål og prioriteringer for kommende års øvelser. Ingen av etatsledere er involvert direkte i felles planleggingsprosess og vil ikke delta i evalueringen eller prosessen knyttet til det.

PROSJEKTEIER har det overordnede ansvaret for at ØNS når sine mål. Prosjekteier skal følge opp prosjektets fremdrift og resultater, samt støtte prosjektleder ved behov.

Figur 1: Ny samarbeidsavtale 2023

STYRINGSGRUPPEN består av fire faste medlemmer (etatsledere, eller representanter for disse) og representanter fra sentrale deltakende aktører i kommende års ØNS. Styringsgruppens viktigste oppgaver er å foreta avveininger og ta beslutninger i spørsmål som ikke kan håndteres innenfor rammene av prosjektet. Styringsgruppen formulerer øvingsoppdraget for ØNS, og alle innspill til styringsgruppen i planleggingsprosessen kommer via prosjektleder. Styringsgruppen ledes av prosjekteier, mens prosjektkoordinator ivaretar administrative funksjoner. Ingen i styringsgruppen er involvert i evalueringen.

PROSJEKTLEDER er Øvingsleder Samvirke og tilhører samme etat som prosjekteier og er under ØNS-2024 Hovedredningssentralen ved Tomas Ringen. Øvingsleder Samvirke skal iverksette øvingsoppdraget og lede prosjektet i tråd med mandatet. Øvingsleder Samvirke leder øvingsstab og øvingsstabsmøter, følger opp arbeidet i arbeidsgruppene og rapporterer til styringsgruppen. Prosjektleder er sentral i planleggingsprosesser og er også vital i evalueringsarbeidet gjennom intervju og spørreskjema.

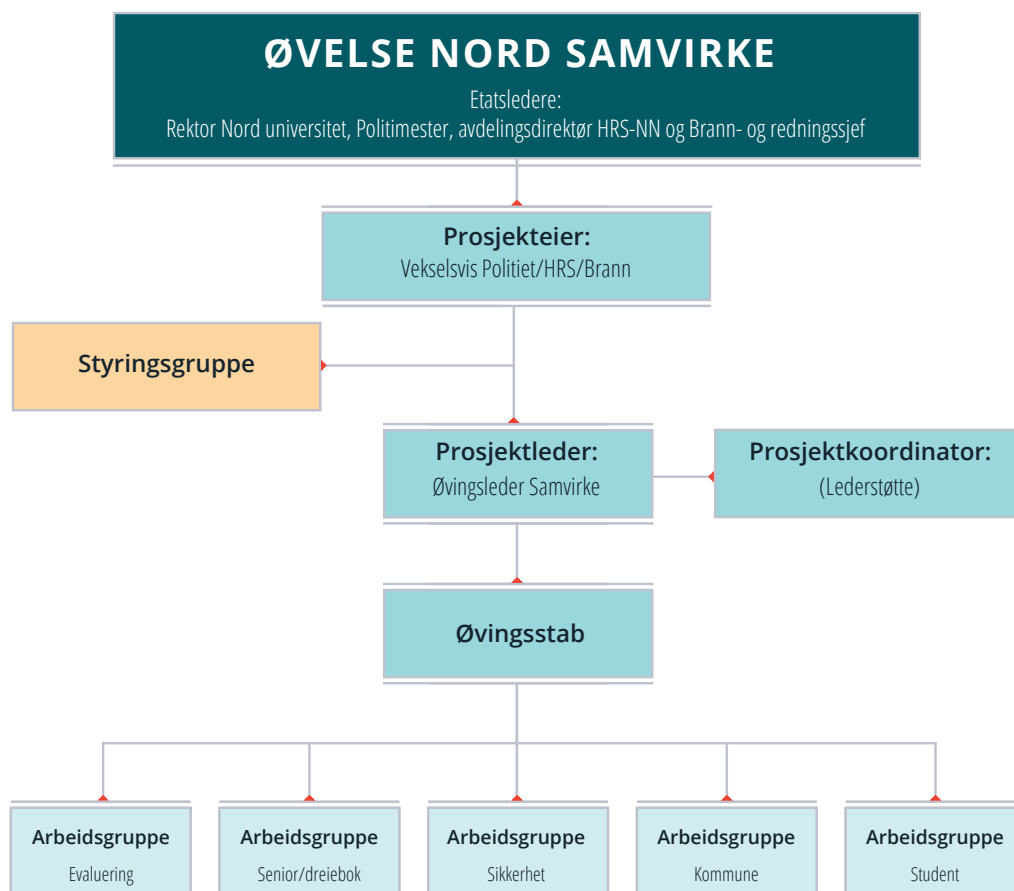
PROSJEKTKOORDINATOR er en fast funksjon tilknyttet Nord universitet, og inngår som administrativ funksjon i styringsgruppen. Prosjektkoordinator støtter øvingsleder

Samvirke i planlegging og gjennomføring av ØNS, og skal sikre kontinuitet i øvingsplanleggingen. Funksjonen utpekes av Nord universitet etter godkjenning fra styringsgruppens faste medlemmer. Prosjektleder er sentral i planleggingsprosesser og er også vital i evalueringsarbeidet gjennom intervju og spørreskjema.

ØVINGSSTABEN ledes av Øvingsleder Samvirke og er satt sammen av lederne for de ulike arbeids-gruppene og øvingsplanleggere fra deltakende aktører. Øvingsstaben gjennomfører jevnlig møter for å sikre kontinuitet i planleggingen, løfte problemstillinger og sikre informasjonsflyt og koordinering mellom deltakende aktører.

ARBEIDSGRUPPER oppnevnes årlig etter hvilke typer arbeidsgrupper som er hensiktsmessig å etablere, gitt det aktuelle årets øvingsmål og scenario. Arbeidsgruppene tillegges ansvar for avgrensede oppgaver, eksempelvis utvikling av scenario/dreiebok, sikkerhet, evaluering eller lignende.

I organisasjonsplan for Øvelse Nord Samvirke er det definert et organisasjonskart. Hver arbeidsgruppe har en arbeidsgruppeleder som deltar på de regelmessige øvingstabsmøter i regi av prosjektleder og prosjektkoordinator.

Figur 2: Organisasjonskart – Øvelse Nord Samvirke

1.2 ØVELSE NORD - EN KORT HISTORIE

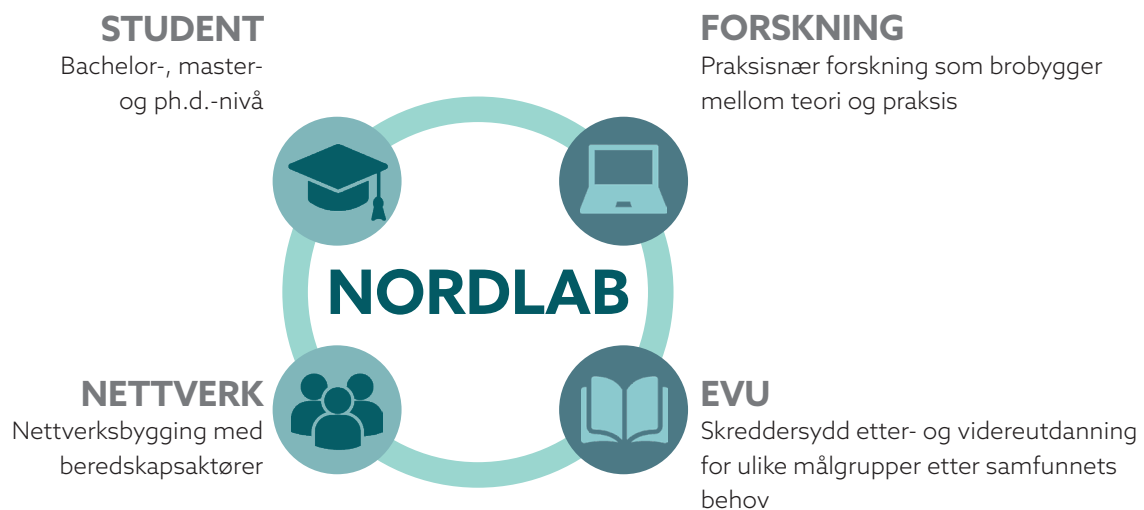
Siden 1996 har Nord universitet (den gang Høgskolen i Bodø) arrangert årlige studentbaserte kriseøvelser for sykepleie-, politi- og journaliststudenter. I begynnelsen var planlegging og gjennomføring av øvelsen preget av høy dagnadsfaktor, men etter hvert har øvelsen blitt gradvis mer integrert med nødetater og offentlige myndigheter. I 2007 fikk øvelsen for første gang tilført midler, og arrangerte da den aller første fagdagen, som i 2009 ble økt til to dager med faglige arrangementer. I 2013 fikk Øvelse Nord sitt navn og har siden da utviklet seg som fullskala samvirkeøvelse med en ambisjon om å bli synlig i det nasjonale landskapet.

I 2023 inngikk Salten Brann IKS, Nordland politidistrikt, Hovedredningssentralen Nord-Norge (HRS) og Nord universitet en samarbeidsavtale om Øvelse Nord's operative øvelse; Øvelse Nord Samvirke (ØNS). Avtalen innebar blant annet at beredskapsaktørene fra og med 2024 tok et større ansvar for planlegging og gjennomføring av samvirkeøvelsen.

Øvelse Nord har utviklet seg til å bli den nasjonale møteplassen for beredskap. Kompetanseheving, pedagogikk og studentaktiviteter er stadig i høysetet, og i 2024 ble det arrangert hele 15 ulike faglige arrangementer for alt fra studenter til nødetater og statsforvaltere.

I ØNS-2024 øvde beredskapsaktørene på håndtering av en redningshendelse til sjøs, med søkelys på samhandling og samvirke. Gjennom øvelsen fokuseres det på proaktiv informasjonsdeling og oppgaveutførelse, både internt og sammen med andre aktører, for å effektivt kunne håndtere tidskritiske samvirkesituasjoner.

1.3 SENTER FOR BEREDSKAP OG SAMVIRKE - NORDLAB

Figur 3: Senter for beredskap og samvirke - NORDLAB

Oppdraget for evaluering av samvirke og overordnede målsettinger i ØNS-2024 er tildelt senter for beredskap og samvirke – Nordlab.

Senter for beredskap og samvirke - Nordlab er et senter ved Nord universitet som primært har fokus på forskning, utdanning og utvikling av kompetanse innen beredskap og samvirke i nordområdene. Senteret er organisert under Handelshøgskolen, og bidrar til å realisere Nord universitets målsettinger innenfor samfunnssikkerhet og beredskap.

Senteret har spisskompetanse i øvelsesplanlegging, pedagogisk tilrettelegging, gjennomføring og evaluering av øvelser – både i egne fasiliteter og utenfor campus.

Senter for beredskap og samvirke bidrar inn i en rekke utdanninger rettet mot personell som jobber med beredskap

i offentlig, privat og frivillig sektor, samt tilbyr skreddersydde fleksible etter- og videreutdanningstilbud (EVU). Senteret har et unikt samarbeid med lokale nødetater og et bredt nettverk bestående av beredskapsorganisasjoner og myndigheter, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Senteret utvider nå sitt øvings- og simulatorlaboratorium – NORDLAB for å kunne tilby moderne lokaler og teknologi ved campus i Bodø til bruk i øvelser, forskning, undervisning, dialog med beredskapsaktører og kunnskapsformidling.

Senteret bidrar på den internasjonale forskningsfronten med sin praksisnære tilnærming i samspill med samfunns- og næringsliv, primært innen beredskap og samvirke i kompleksitet, læring i samvirkeøvelser, læring og kompetanseutvikling i beredskap, kriseledelse og risikoforståelse. Senteret styrker tverrfaglig nordområdeforskning innen beredskap, organisering, kompetanse og kapasitet nasjonalt og internasjonalt.

1.4 MÅLET MED EVALUERINGEN AV SAMVIRKE OG OVERORDNEDE MÅLSETTINGER

Evalueringsrapporten tar utgangspunkt i hensikt og overordnede målsettinger og skal bidra til å utarbeide en felles evalueringsrapport.

I henhold til samarbeidsavtalen skal det etter øvelsen legges vekt på evalueringer av den operative, strategiske og taktiske samlede innsatsen, og av samarbeidet i øvelsesplanleggingen. Evaluering av øvelser styrker grunnlaget for planlegging av fremtidige øvelser.

Evalueringen har som mål å vurdere måloppnåelse knyttet til samvirke og overordnede målsettinger.

Tekstboks 1: Evalueringsmål

2.0 ØVELSE NORD SAMVIRKE 2024

2.1 HENSIKT OG MÅLSETTINGER ØVELSE NORD SAMVIRKE -2024

Øvelse Nord Samvirke-2024 (ØNS-2024) ønsket spesielt å sette søkelys på samvirke mellom offentlige virksomheter, frivillige organisasjoner og private virksomheter og personer, under ledelse og koordinering av HRS, samt underordnede lokal redningssentral (LRS) Nordland. ØNS-2024 gjennomføres ved bruk av grunnprinsippene i redningstjenesten: samvirkeprinsippet, ansvarsprinsippet, koordineringsprinsippet og prinsippet om integrert tjeneste.

Øvingsdirektivet ØNS-2024 definerer hensikt og overordnede øvingsmål:

HENSIKT:

Deltakende aktører skal øve samhandling mellom ulike etater og på ulike nivå, i håndtering av en større redningshendelse, samt klargjøre ansvars- og myndighetsforhold mellom relevante aktører.

OVERORDNEDE MÅLSETTINGER:

- Deltakende aktører skal gjennom hensiktsmessig informasjonsdeling skape et felles situasjonsbilde og

-forståelse, som grunnlag for samvirke under øvelsen.

- Deltakende aktører skal treffe beslutninger på rett nivå, til rett tid og i samsvar med utviklingen av hendelsen.
- Hendelsen i øvelsen skal håndteres i henhold til deltakende aktørers planverk, retningslinjer og prosedyrer.
- Øvingsaktører skal innhente og bearbeide beslutningsinformasjon, og diskutere konsekvenser ved ulike handlingsalternativ.

Tekstboks 2: Hensikt og overordnet øvingsmål ØNS-2024

Bilde 3: Foto: Fredrik Hustad

2.2 SCENARIO

Scenario ØNS-2024 er utviklet på bakgrunn av ØNS sine overordnede målsettinger og hensikt, samt øvingsmål fra prosjekter (Hovedredningssentralen Nord-Norge) og deltakende aktører. Sentralt står overordnede føringer fra styringsgruppen for ØNS. Styringsgruppen godkjenner overordnet scenario og gir sentrale føringer knyttet til planlegging og gjennomføring av øvelsen. ØNS-2024 gjennomføres med utgangspunkt i et redningsscenario som inkluderer passasjertrafikk på sjøen. Valget av scenario blir tatt av styringsgruppen, og tar tradisjonelt utgangspunkt i de førende dokumenter innen risiko og sårbarhetsanalyse (ROS) for samfunnet som helhet. Det tar også hensyn til de særskilte ønsker fra hver enkelt etat som kommer frem under planleggingsprosessen.

- Øvelsens scenario og forløp tar utgangspunkt i Redningstjenestens planverk i Håndbok for redningstjeneste (Hovedredningssentralen, 2018).
- Statsforvalteren i Nordlands siste publiserte ROS analyse Fylkes-ROS 2019. Evakuering av cruiseskip er her skissert i scenariogjennomgangen (Fylkesmannen i Nordland, 2019).
- Siden 2011 har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) utført risikoanalyser av alvorlige hendelser som kan ramme det norske samfunnet. Ved fremlegg av siste Analyse av krisescenarier - 2019 ble skipshendelser omhandlet i et eget kapittel 13.1 (DSB, 2019).
- DSBs rapport, Samfunnets kritiske funksjoner, synliggjør redningsberedskapen som en av samfunnets grunnleggende funksjoner innen samfunnssikkerhet (DSB, 2016a).
- Gjørv-kommisjonen vektlegger i sin rapport fra 22. juli-kommisjonen viktigheten av samhandling, samvirke og felles øvingsaktivitet (NOU, 2012).

Om morgenen 24. april legger hurtigbåten MS Fjordtind fra kai i Bodø, med retning Lofoten. Fjordtind er chartret av Nord universitet for en studietur, med plan om ad hoc strandrydding langs øyer på tur over fjorden. Litt senere legger den rutegående fergen MF Værøy fra kai i Bodø, mot Moskenes.

I det uvitende passasjerer på Fjordtind står på dekk og gjør seg klar for strandrydding på Steinsvær, kolliderer bilfergen Værøy kraftig inn i hurtigbåten. Som følge av kollisjonen oppstår det en brann om bord på fergen Værøy, og begge fartøyene mister fremdrift. Kollisjon og brann medfører et større antall skadde. Flere passasjerer havner i sjøen, og må reddes. Det iverksettes søk etter savnede (Øvingsdirektiv ØNS-2024).

Tekstboks 3 : Øvingsdirektiv ØNS-2024

Bilde 4: Havarist, Foto: Fredrik Hustad

2.4 DELTAKENDE AKTØRER OG RESSURSER

Med utgangspunkt i øvingsoppdraget ble aktuelle aktører invitert til å delta i ØNS. Øvelsestaben bestod av utpekte øvingsplanleggere for alle deltakende aktører, og gjennomførte det praktiske arbeidet med å planlegge øvelsen.

Under årets øvelse var det deltakere fra følgende organisasjoner:

- Hovedredningssentralen
- Nord Universitet (krisestab)
- Kystvakten
- 330 skvadron
- Politiet i Nordland
- Statsforvalteren i Nordland
- Salten Brann IKS
- Bodø Røde Kors
- Nordlandssykehuset
- Telenor Kystradio Nord
- Torghatten Nord
- Redningsselskapet
- Bodø Kommune
- Nordland Fylkeskommune
- Norled

Under årets øvelse var studenter ved følgende utdanninger fra Nord universitet med:

- Bachelor i paramedisin
- Bachelor i sykepleie
- Bachelor i journalistikk
- Bachelor i film- og tv-produksjon
- Master i spesialsykepleie
- Master i kommunikasjonsarbeid og journalistikk
- Master i beredskap og kriseledelse

Bilde 5: Mørkved Universitetssykehus, Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet

Studentene ble fordelt mellom ulike roller som markør, innsatspersonell, mediepersonell og observatører ut fra deres studieretning.

ØNS-2024 ble gjennomført onsdag 24. april 2024 der spilltid var mellom 08:00 – 15:30. Øvelsen spiltes med utgangspunkt i Bodø Havn og havnebasseng. Fartøyene var plassert i området mellom Bodø Havn og sør for Hjartøya. Samleplass skadde og ILKO ble etablert i tilknytning til kaiområdet ved Bodø Havn. Mørkved universitetssykehus (MUS) var etablert på Nord universitets område. Øvingsområde er illustrert nedenfor, der rødt kryss markerer ulykkessted, grønn sirkel markerer Bodø Fergekai, og kors markerer Mørkved universitetssykehus.

Bilde 6: Øvingsområde ØNS-2024

2.5 DEBRIEF OG EVALUERING

For ØNS-2024 ble følgende planlagt når det gjaldt debrief og evaluering i etterkant av øvelsen:

1. HOT WASH-UP

Hot wash-up ble gjennomført på HRS etter endt øvelse den 24 april kl. 16.00. Alle deltakende aktører stilte med minst en representant.

2. STUDENTEVALUERING

Egen studentevaluering ble gjennomført på Nord universitet torsdag 25. april kl. 13.00. Alle nødetater og Nord universitet møtte med en representant her. Fremvisning av øvelsens dokumentarfilm var intro.

3. EVALUERING

Senter for beredskap og samvirke - Nordlab ved Nord universitet, gjennomfører evaluering av ØNS-2024.

Evalueringen vurderer måloppnåelse knyttet til overordnede målsettinger. Etter øvelsen er gjennomført sendes det ut spørreskjema til samtlige deltakere. Evalueringsrapport vil bli utarbeidet og gjort tilgjengelig for alle deltakere. Det var også planlagt et evalueringsmøte i mai med øvingsstaben, som ikke ble gjennomført. Evalueringsrapport for overordnet målsettinger fremlegges for styringsgruppen 25. juni 2024.

Tekstboks 4: Debrief og evaluering ØNS-2024

3.0 METODE

Det er viktig at de som er ansvarlig for evalueringen tar meningsfulle metodevalg og gjør gode avgrensinger, slik at informasjonen og dataene som samles svarer på det man ønsker en vurdering av. Derfor er det viktig å planlegge evalueringen samtidig som man starter å planlegge øvelsen (DSB 2018).

3.1 VALG AV ANALYSEMETODE

Hovedformålet med evaluering av ØNS-2024 var å vurdere måloppnåelse knyttet til samvirke og overordnede målsettinger. Ved å samle tilbakemeldinger fra alle deltakere skulle vi gjennom evalueringsrapporten vurdere måloppnåelse i forhold til følgende:

- Hvordan de deltagende aktørene brukte riktig informasjonsdeling for å skape et felles bilde og forståelse av situasjonen, som grunnlag for samarbeid under øvelsen.
- Hvordan de deltagende aktørene traff beslutninger på riktig nivå, til riktig tid, og i samsvar med utviklingen av hendelsen.
- Hvordan hendelsen i øvelsen ble håndtert i samsvar med deltakernes planer, retningslinjer og prosedyrer.
- Hvordan aktørene innhentet og bearbeidet beslutningsinformasjon, og diskuterte konsekvensene av ulike handlingsalternativer.

Vi samlet også tilbakemeldinger for å vurdere måloppnåelse i forhold til samvirke ved å stille spørsmål om:

- samvirke under øvelsen
- samvirkelæring
- tillit mellom samvirkende aktører
- samvirkeøvelsens relevans

For å besvare disse spørsmålene grundig, benyttet vi en kvantitativ tilnærming til datainnsamlingen og kvalitativ med åpne spørsmål, og utformet en nettbasert spørreundersøkelse for ØNS-2024.

Følgende dokumenter er godkjent og vedtatt i styringsgruppen og ligger som underlag for evalueringsarbeidet:

- Organisasjonsplan for ØNS 2024

«Evaluering gjøres opp mot aktørenes øvingsmål, overordnet øvingsmål og gjeldende planverk, samt evaluering av selve øvingsplanleggingen. Det gjennomføres både etatsinterne og felles evalueringer. Hver enkelt etat avgjør hva som kan evalueres i fellesskap, basert på en intern verdivurdering.»

- Samarbeidsavtale mellom Nord universitet, Salten Brann IKS, HRS og Nordland politidistrikt.

«I etterkant av øvelsen skal det legges vekt på evalueringer av den operative, strategiske og taktiske samlede innsatsen, og av samarbeidet i øvelsesplanleggingen.»

- Øvingsdirektiv for ØNS-2024

«Senter for beredskap og samvirke (tidligere NORDLAB), ved Nord universitet, gjennomfører evaluering av Øvelse Nord Samvirke 2024. Evalueringen er todelt med en del som fokuserer på øvingsplanleggingen, og en del som vurderer måloppnåelse knyttet til overordnede øvingsmål.»

- Planleggingsdirektiv for ØNS-2024

«Evaluering gjøres opp mot overordnet hensikt og målsettinger, aktørenes øvingsmål og gjeldende planverk, samt evaluering av selve øvingsplanleggingen. Det gjennomføres både etatsinterne og felles evalueringer. Hver enkelt etat avgjør hva som kan evalueres i fellesskap, basert på en intern verdivurdering.»

DATAGRUNNLAGET

Den nettbaserte spørreundersøkellesmetoden er bredt anerkjent for sin effektivitet i å nå et bredt publikum. Den tillater innsamling av data fra deltakere på forskjellige steder, noe som gjør den til et ideelt verktøy for å evaluere store samarbeidsprosesser (Wright, 2005).

Øvingsledelsen har sendt ut spørreskjema til kontaktpersoner i de forskjellige organisasjonene som videresendte ut til sine ansatte/ studenter som hadde deltatt. Dette var beredskapsaktører, offentlig sektor, frivillige organisasjoner, næringsaktører, Nord universitet ansatte og emneansvarlige.

Den nettbaserte spørreundersøkelsen ble administrert via Nettskjema, som er kjent for å være den sikreste og mest brukte løsningen for datainnsamling i Norge. Lenken ble delt med ØNS-deltakerne etter ØNS-2024-øvelsen.

Nettbasert spørreskjema var tilgjengelig fra 24. april til 8. mai 2024. Det var totalt 155 deltakere som fullførte den nettbaserte spørreundersøkelsen. Nøyaktig antall deltakere i selve øvelsen er ukjent.

Deltakere i årets Øvelse Nord Samvirke besto av aktører fra brann, politi, helsevesenet, kystvakten hovedredningssentralen, ansatte ved Nord universitet, kommunen, fylkeskommunen,

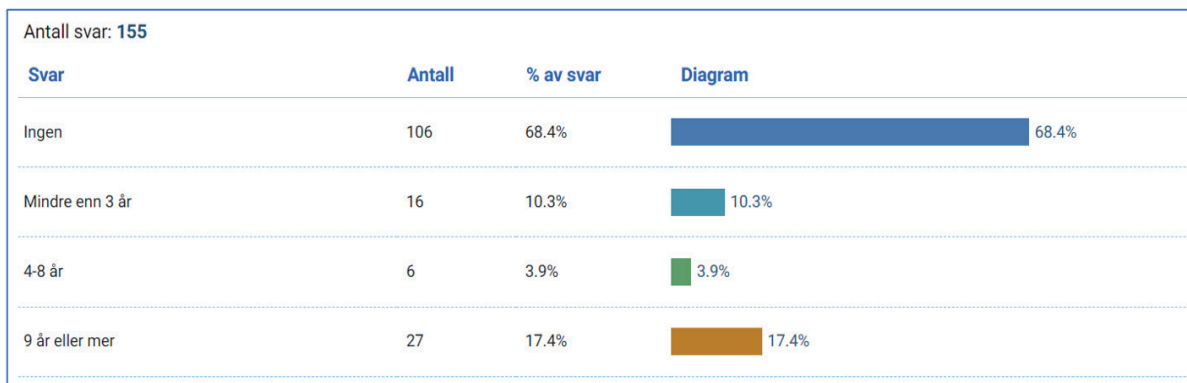
Statsforvalteren, næringsaktører, samt frivillige organisasjoner. I tillegg deltok studenter ved Fakultet for sykepleie og helsevitenskap (FSH), studenter ved Fakultet for samfunnsvitenskap (FSV) og studenter ved Handelshøgskolen (HHN).

Av de 155 deltakerne var flertallet (57,4 prosent) studenter ved fakultet for sykepleie og helsevitenskap (FSH), noe som er betydelig høyere enn noen annen gruppe. Den nest største gruppen var brannvesenet, politiet, helse og Hovedredningssentralen, som utgjorde 12,3 prosent av deltakerne. Studentgruppene fra Fakultet for samfunnsvitenskap (FSV) og Handelshøgskolen (HHN) hadde også et merkbart antall deltakere som fullførte undersøkelsen med henholdsvis 11,6 prosent og 7,1 prosent. Andre deltakere var tilknyttet krisestaben ved Nord universitet (3,9 prosent), andre ansatte ved Nord universitet (6,5 prosent), kommune-, fylkes- og statsforvaltere (0,6 prosent) og frivillige organisasjoner (0,6 prosent). Denne fordelingen indikerer en sterk representasjon fra studentene fra Nord universitet.

Flesteparten av deltakerne oppgir å ha ingen erfaring innen beredskap og kriseledelse i forkant av øvelsen. Dette gjelder hovedsakelig studenter. Kun rundt 20 prosent oppgir at de har mer enn fire års erfaring.

Bilde 7: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet

Figur 4: Deltakernes erfaring innen beredskap og kriseledelse

AVGRENSNINGER

Selv om den nettbaserte spørreundersøkelsen er et effektivt verktøy for å nå et bredt publikum og samle innledende data for evalueringen av ØNS-2024, er det viktig å erkjenne dens begrensninger. For eksempel kunne intervjuer og observasjonsmetoder gitt en mer omfattende og nyansert

forståelse av samvirkeprosessen og resultatene av ØNS-2024. DSB (2018) anbefaler å bruke notater fra felles evalueringer i evalueringsrapporter. Ved å kombinere disse metodene kan fremtidige evalueringer dra nytte av styrkene til hver tilnærming, noe som fører til mer robuste og innsiktsfulle funn.

3.2 REFLEKSJON OVER RELIABILITET OG VALIDITET

Som forskningsmetode ble det brukt en «Mixed methods» som design i denne rapporten for å sikre en grundig evaluering. Den nettbaserte spørreundersøkelsen supplerte kvantifiserbare data med kvalitative svar på åpne spørsmål, noe som styrket reliabilitet av funnene våre. For at evalueringen skulle være troverdig, var det viktig å samle inn tilstrekkelig data. En klar definisjon på hva som skulle evalueres sikret dataenes validitet.

Alle deltakere mottok informasjon om spørreundersøkelsen på forhånd, og deltok frivillig. Evalueringsteamet holdt en

kontinuerlig dialog med ØNS-øvingsleder og øvingskoordinator for å diskutere evalueringsmålene og -prosessen, og for å sikre at våre datainnsamlingsmetoder er akseptert.

Vi søkte godkjenning fra Sikt, tidligere kjent som Norsk senter for forskningsdata. Godkjenningen for våre datainnsamlingsmetoder ble gitt før vi startet datainnsamlingen. Alle data ble anonymisert for å beskytte deltakernes konfidensialitet.

Bilde 8: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet

4.0 ANALYSE OG VURDERING

Evalueringen tar utgangspunkt i oppnåelse av øvelsens overordnede målsettinger:

- Deltakende aktører skal gjennom hensiktsmessig informasjonsdeling skape et felles situasjonsbilde og -forståelse, som grunnlag for samvirke under øvelsen.
- Deltakende aktører skal treffe beslutninger på rett nivå, til rett tid, og i samsvar med utviklingen av hendelsen.
- Hendelsen i øvelsen skal håndteres i henhold til deltakende aktørers planverk, retningslinjer og prosedyrer.
- Øvingsaktører skal innhente og bearbeide beslutningsinformasjon, og diskutere konsekvenser ved ulike handlingsalternativ.

Det ble også gjort en vurdering av måloppnåelse knyttet til samvirke basert på øvelsens hensikt som er: «Deltakende aktører skal øve samhandling mellom ulike etater, og på ulike nivå, i håndtering av en større redningshendelse, samt klargjøre ansvars- og myndighetsforhold mellom relevante aktører».

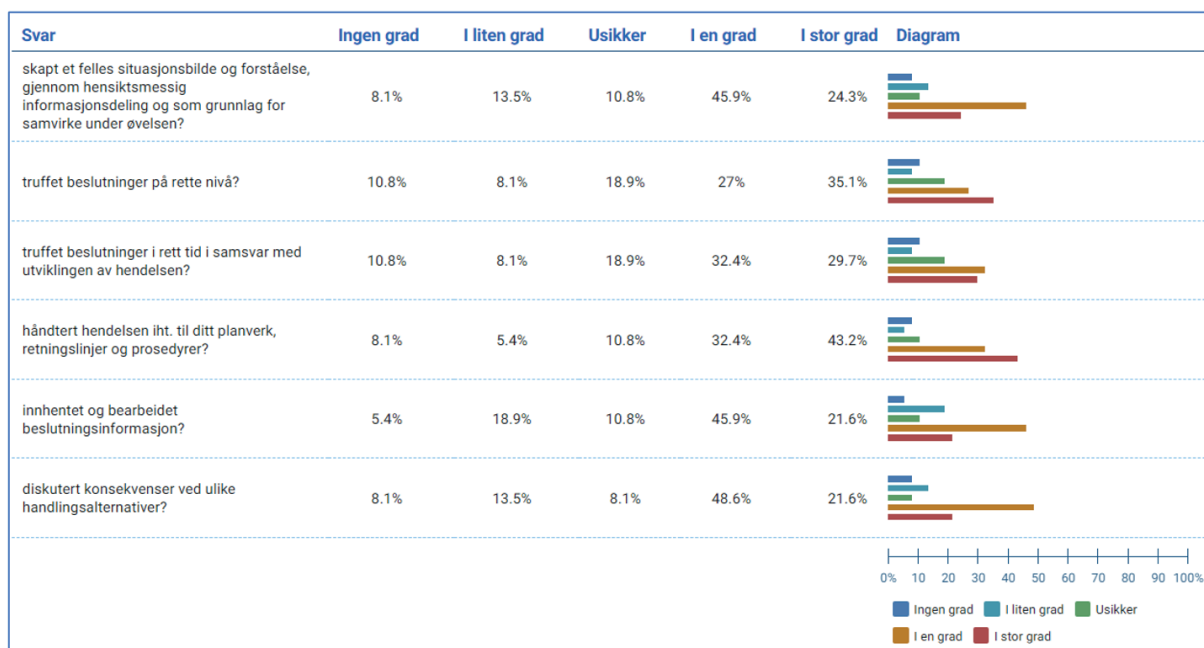
Analysen vil skille mellom profesjonelle aktører og studenter, siden disse gruppene har både ulike tilnærminger og erfaringsnivå. I første del vil resultatene fra beredskapsaktører, ansatte ved Nord universitet, Bodø kommune, Nordland fylkeskommune, Statsforvalteren og frivillige organisasjoner presenteres. Studentenes resultater presenteres i andre del.

4.1 DELTAKERE – PROFESJONELLE AKTØRER

OPPNÅELSE AV OVERORDNEDE MÅLSETTINGER

Deltakerne ble bedt om å vurdere oppnåelse av overordnede målsettinger i øvelsen. Figur 5 illustrerer måloppnåelse når det gjelder de overordnede målsettinger. Den viser at over halvparten

av deltakere opplevde «i en grad» eller «i stor grad» at de overordnede målsettingene ble oppnådd.

Figur 5: I hvilken grad de overordnede målsettinger ble oppnådd av den enkelte deltaker

Videre indikerer svarene på at deltakerne oppfattet at øvelsen bidro til å oppnå øvelsens hensikt. I kommentarer til måloppnåelse nevner flere deltakere at de hadde en betydelig grad av måloppnåelse og at de satt igjen med verdifull erfaring. Likevel var det noen deltakere som fant visse mål vanskelige å oppnå på grunn av manglende felles situasjonsforståelse. En deltaker bemerket at det var:

“utfordrende å oppnå felles situasjonsforståelse da det manglet situasjonsrapportering underveis”.

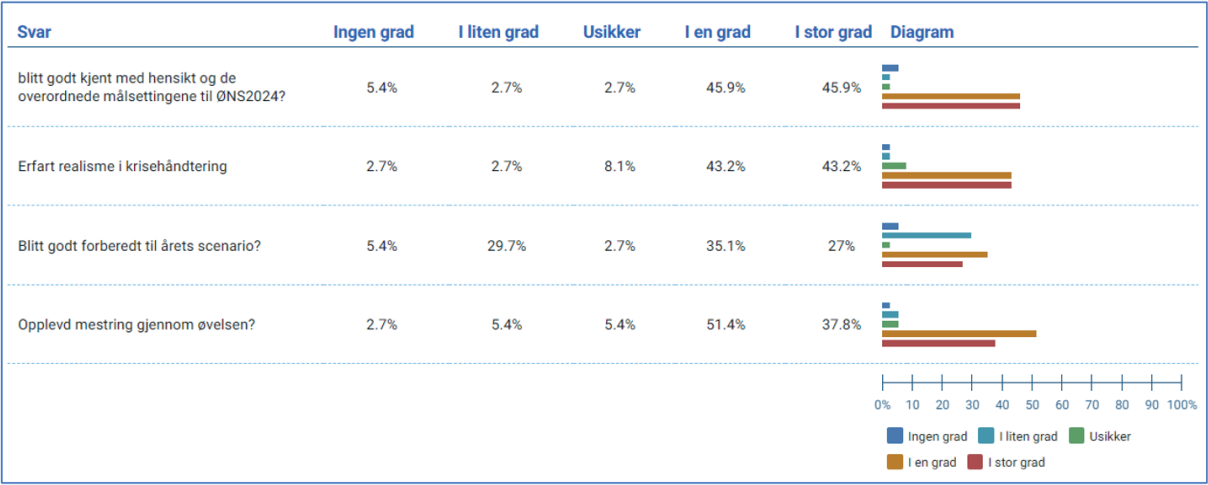
En annen deltaker fortalte at det var:

«meget vanskelig for den enkelte enhet å sitte på en forståelse av hva, hvor og hvordan situasjonen var».

For å vurdere måloppnåelse er det viktig å se på pedagogisk tilrettelegging av øvelsen for deltakerne. Tidligere forskning fremhever viktigheten av å ta hensyn til læreforutsetninger, som krever detaljert planlegging av hvordan deltakere forberedes, hvordan deres profesjonelle ekspertise ivaretas, og hvordan scenario og mental simulering av krisesituasjon er relevant og realistisk for ulike grupper. Ikke minst er det viktig å tilrettelegge for læringsprosesser, relevans og tiltenkt læringsutbytte

(Borodzicz & Van Haperen, 2002; DSB, 2016; Roud et al., 2020; Elvegård et al., 2024).

Deltakerne ble derfor bedt om å vurdere om de ble gjort kjent med øvelsens hensikt, overordnede målsettinger og scenario på forhånd, hvordan de ble forberedt og hvordan de erfarte realisme og mestring gjennom øvelsen.

Figur 6: Hvordan den enkelte deltaker opplevde å bli kjent med hensikt og overordnede målsettinger, realisme, forberedelser til og mestring gjennom øvelsen

Svarene i figur 6 viser at de fleste deltakerne har «i en grad» eller «i stor grad» blitt godt kjent med hensikt og overordnede målsettinger, og erfart realisme gjennom scenariet. Deltakerne har ulike meninger når det gjelder forberedelse, noe som kan indikere at det foreligger ulik praksis hos de deltakende organisasjonene. På spørsmål om hvordan den enkelte deltaker forberedte seg til årets øvelse oppgir flere at deres forberedelse innebar å lese øvingsdirektiv og planverk. Noen oppgir at de deltok på møter og briefs hvor de planla å diskutere øvelsen i egen organisasjon, mens flere forteller at de gjorde lite eller ingen forberedelser.

«Ingen forberedelser. Et lite møte før øvelsen begynte hvor vi ble introdusert til øvelsen med sikkerhetsbestemmelser, ikke noe utover det.»

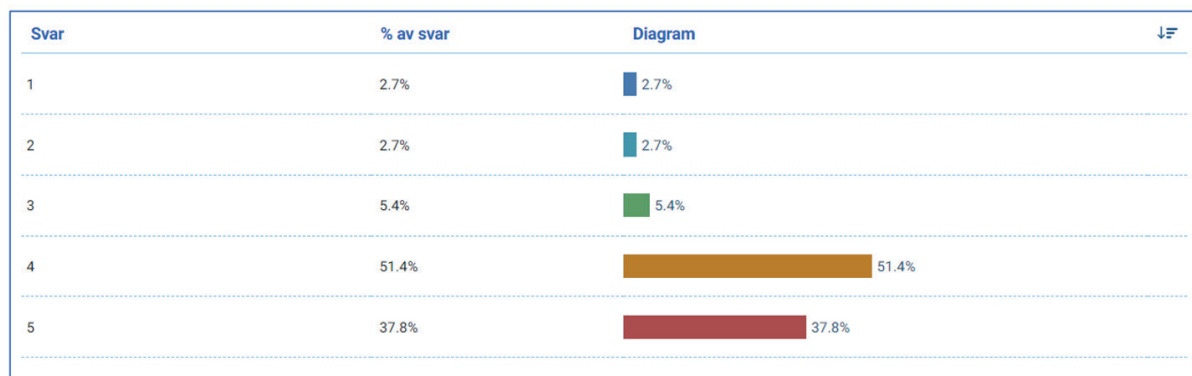
«Ved innbrief, og at vi organiserte slik vi vanligvis er organisert.»

«Leste øvelsedirektivet. Repeterte eget planverk.»

«Leste øvingsdirektiv og risikoanalyser, holdt brief for andre deltakere i egen organisasjon.»

«Gjennomgang av øvelsesmål opp mot dreiebok samt gjennomgang av ROS analyser og risikovurderinger.»

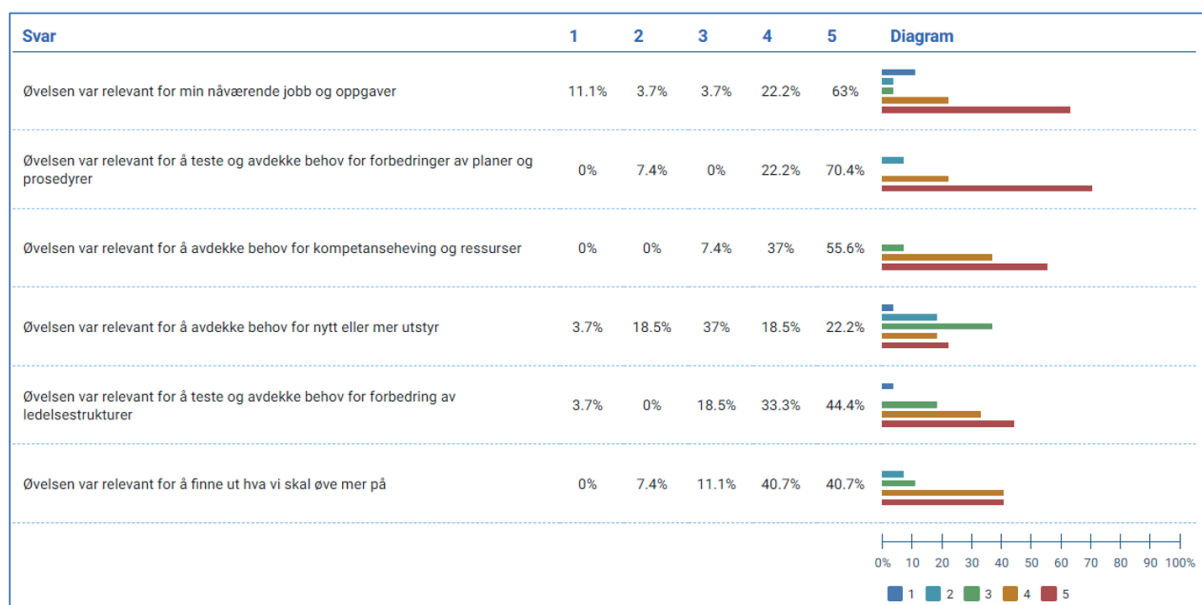
Scenario bør være relevant og realistisk nok til å gi deltakerne mulighet til å gjenkjenne og koble dem til egne erfaringer i praksis. Feil persepsjon av virkelighet kan hemme aktørenes evner til krisehåndtering. For å øve på det uforutsette som ikke har en fasiløsning, bør en samtidig planlegge relevante hypotetiske scenarioer (Elvegård & Andreassen, 2023).

Figur 7: Scenariets relevans for oppnåelse av overordnede målsettinger

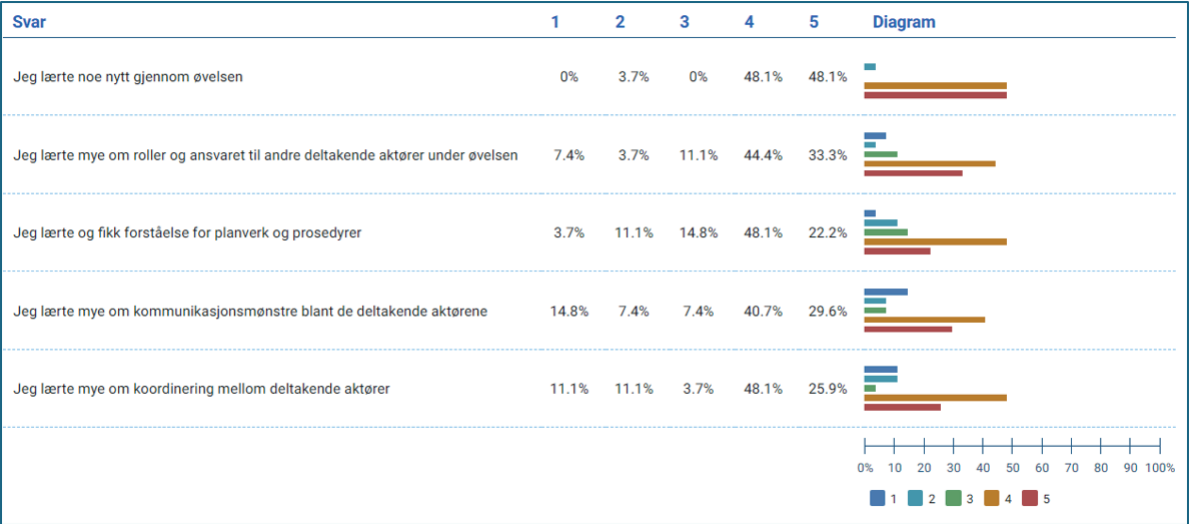
I figur 7 tilsvarer 1 «lite relevant» og 5 «veldig relevant». I figur 8 tilsvarer 1 «Uenig», 3 tilsvarer «usikker» og 5 tilsvarer «veldig enig». Sammen viser disse figurene at deltakerne opplevde årets øvelse og scenario som relevant for oppnåelse av overordnede

målsettinger, samt relevant for å teste og avdekke behov for forbedringer, utstyr og hva en bør øve mer på.

Figur 8: Øvelsens relevans

Læring i ØNS er avgjørende, da den gir deltakerne nødvendig kunnskap, ferdigheter og mestring for å håndtere virkelige nødsituasjoner. Derfor vurderte vi læringsprosesser knyttet til ny kunnskap, roller og ansvar til andre aktører, forståelse av planer og prosedyrer, kommunikasjon og koordinering.

Figur 9: Læring i Øvelse Nord Samvirke - 2024

I figur 9 tilsvarer 1 «uenig», 3 tilsvarer «usikker» og 5 tilsvarer «veldig enig». De fleste deltakerne vurderer øvelsen som nyttig for å lære om roller og ansvar blant andre aktører, planverk, kommunikasjonsmønstre samt koordinering mellom andre aktører. At mesteparten av deltakerne var enige i at de lærte noe nytt, indikerer at øvelsen ga verdifull innsikt og kunnskap.

Videre indikerer den høye prosentandelen (77,7 prosent) at deltakerne følte de lærte om andres roller og ansvar. Øvelsen kan derfor vurderes som effektiv når det gjelder å klargjøre oppgaver og funksjoner blant ulike aktører. Dette er avgjørende for å forbedre koordinering og samvirke. Det at 22,2 prosent av deltakerne var enten usikre eller uenige i at de lærte mye om rollene og ansvar til andre aktører kan indikere på noe manglende avklaring under øvelsen. Dette kan skyldes utilstrekkelig briefing, eller manglende anledninger for å bli kjent med andre aktørers roller og ansvar.

En betydelig andel av deltakerne (70,3 prosent) følte at de fikk en forståelse av planverk og prosedyrer, noe som er essensielt for samhandling i krisehåndtering. 29,6 prosent av deltakerne var usikre eller uenige i at de fikk tilstrekkelig forståelse av planverk og prosedyrer, noe som tyder på at øvelsen ikke fullt ut lyktes med å formidle informasjon om relevante planverk som skal brukes av deltakerne.

Øvelsen hjalp også en betydelig andel av deltakerne (70,3 prosent) med å forstå kommunikasjonsmønstre, noe som er kritisk for informasjonsflyt i krisehåndtering. 29,6 prosent av deltakerne var usikre eller uenige i at de lærte om kommunikasjonsmønstre, noe som indikerer at dette området også trenger forbedring.

En annen positiv læringsopplevelse var at øvelsen bidro til læring om koordinering mellom deltakende aktører. Læring om koordinering forbedrer evnen til å samvirke, slik at ulike aktører kan være mentalt forberedt til felles innsats under krisehåndtering. Vi mener også det er viktig å utforske årsakene til at 25,9 prosent av deltakerne var usikre eller uenige i at de lærte om koordinering gjennom øvelsen. Dette tyder på at selv om koordinering var et fokus, ble det kanskje ikke effektivt kommunisert eller praktisert av alle.

Ved rett øvelsesdesign kan læring skje gjennom evaluering og refleksjon (Andreassen et al., 2024). Evaluering og refleksjon er en essensiell del av læringsprosessen og kan gjøres gjennom felles debrief hvor deltakerne får mulighet til å reflektere over hva de gjorde, hvordan de gjorde det og hvorfor. Debrief bør gjennomføres kort tid etter øvelsen, og er en kritisk komponent for forbedring og læring. En deltaker av ØNS-2024 sier:

«Etter å ha investert så mye tid og ressurser i forkant av en slik øvelse, er det utenkelig for meg at vi ikke kom lenger enn en halvtimes hot wash-up, som kun var en gjentakelse av hva som skjedde. Jeg mener at vi som helhet utnyttet bare 50% av læringsutbyttet (om ikke mindre), da vi ikke gikk i dybden på det vi gjorde.»

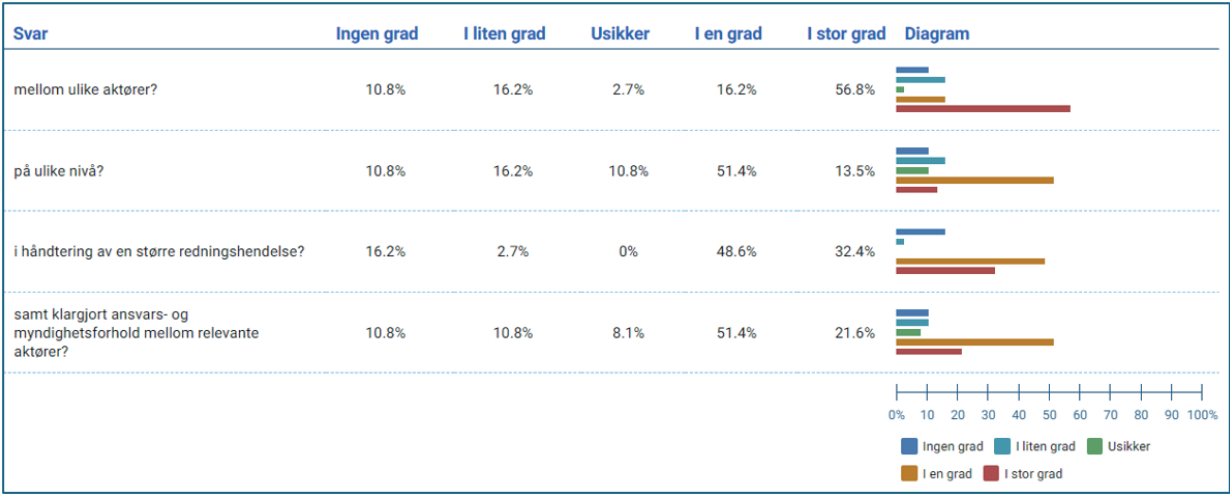
Læring er grunnleggende for suksessen til enhver beredskapsøvelse. Det forbedrer beredskapen, identifiserer mangler, bygger tillit og kompetanse, forbedrer koordinering, forsterker kommunikasjon, prosedyrer, rutiner, legger til rette for kontinuerlig forbedring og sikrer overholdelse av standarder. Ved å prioritere læring i øvelser kan organisasjoner forbedre sin beredskap og evne til å håndtere reelle nødsituasjoner, noe som til slutt fører til bedre resultater.

MÅLOPPNÅELSE KNYTTET TIL SAMVIRKE

Figuren nedenfor, hvor 1 tilsvarer «uenig», 3 tilsvarer «usikker» og 5 tilsvarer «veldig enig», illustrerer at flere beredskapsorganisasjoner, kommune, fylke, statsforvalter, krisestab Nord Universitet og frivillige organisasjoner mener de har «i en grad» eller «i stor grad» øvet samvirke og samhandling mellom ulike aktører, på ulike nivå, i håndtering av en større redningshendelser samt klargjort ansvars- og myndighetsforhold mellom relevante aktører.

Bilde 9: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet

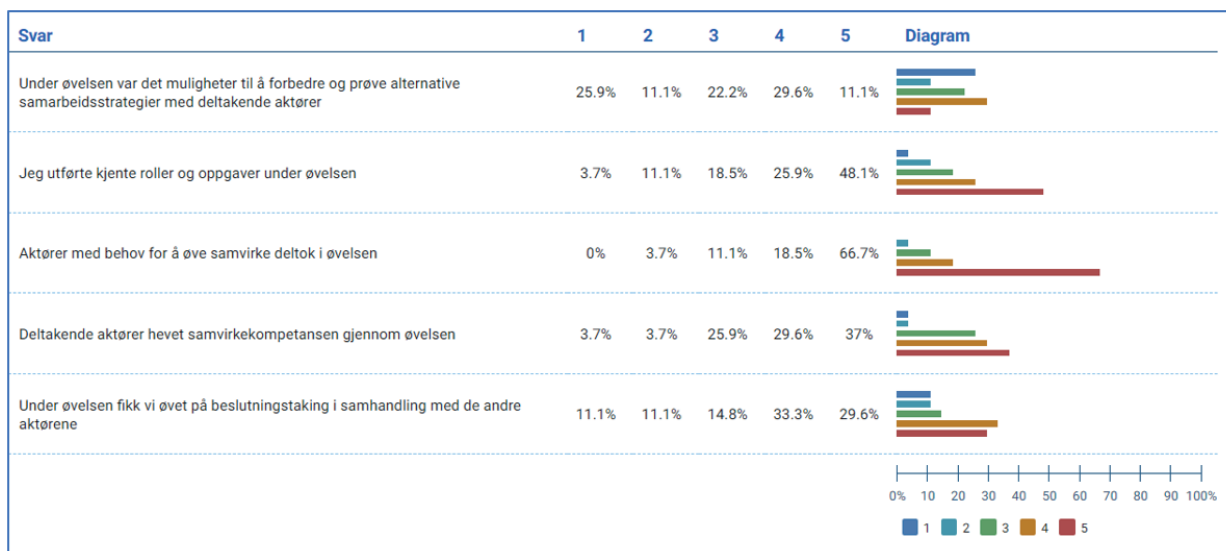

Figur 10: I hvilken grad ble det øvet samvirke gjennom øvelsen

Samvirke kan defineres som “felles virksomhet organisert av to eller flere aktører som har fordel ved å jobbe sammen i stedet for hver for seg for å oppnå et bestemt mål” (Bardach, 1998, s. 8). I storskala beredskapsøvelser er samvirke mellom beredskapsorganisasjoner avgjørende for å lykkes med kompleks krisehåndtering. Derfor er samvirkekompetanse grunnleggende for å utvikle krisehåndteringsstrategier, forbedre samhandlingsplaner og tillit. Effektive samvirkeøvelser kan bidra

til å bygge og opprettholde nødvendig tillit mellom aktører (Roud & Gausdal, 2019; Badu, 2023).

ØNS-2024 skal øve samhandling mellom beredskapsaktører som nødetatene, universitetet, studenter og andre organisasjoner. Deltakerne ble derfor bedt om å vurdere i hvilken grad øvelsen tilrettela for samvirke og tillitsbygging.

Figur 11: Samvirke gjennom øvelsen

Vurderingen fokuserte på flere aspekter, inkludert muligheter til å forbedre og prøve alternative samarbeidsstrategier, aktørers kjennskap til roller og ansvar, deltakelse fra relevante aktører for å øve samvirke, forbedring av samvirkekompetanse og beslutningstaking.

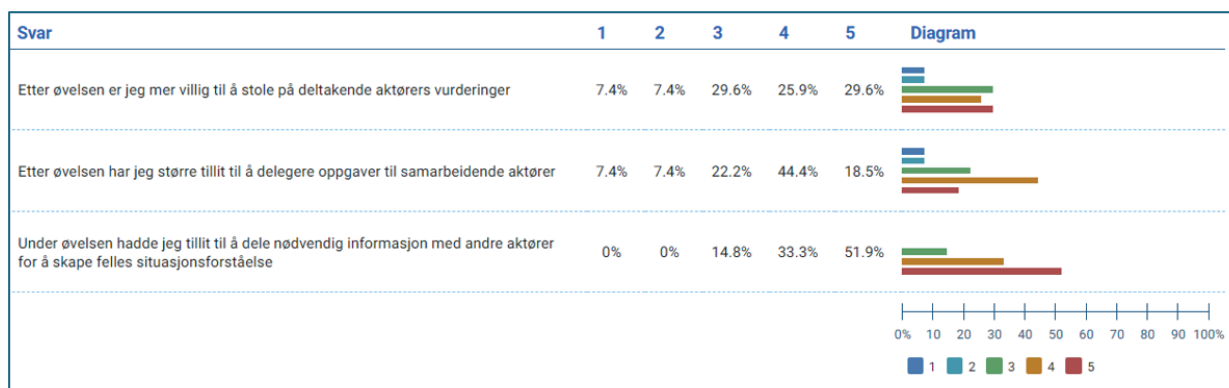
Svarene i figur 11 hvor 1 tilsvarer «uenig», 3 tilsvarer «usikker» og 5 tilsvarer «veldig enig», viser usikkerhet på om øvelsen ga muligheter for å forbedre samarbeidsstrategier (40,7 prosent). Dette tyder på at det fortsatt er rom for forbedring når det gjelder å legge til rette for slike muligheter. Det er også nevnt at øvelsen ble «veldig styrt» uten muligheter for improvisasjon.

Flertall av deltakerne (68 prosent) var enige i at de utførte kjente oppgaver og roller, noe som indikerer god rolleavklaring og forberedelser. Imidlertid opplevde resten usikkerhet når det gjaldt roller og oppgaver, hvor bakenforliggende årsak bør undersøkes.

Størsteparten av deltakerne er enig i at øvelsen var relevant for deltakende aktører og at øvelsen hevet deres samvirkekompetanse. Imidlertid var 25,9 prosent usikre, som kan indikere et behov for å følge opp deltakernes læringsprosess knyttet til samvirke.

Deltakerne ble også bedt om å vurdere hvorvidt de fikk øvet beslutningstaking i samhandling med de andre aktørene. En betydelig andel (62,9 prosent) følte at de øvde på beslutningstaking i samarbeid, mens 22,2 prosent var uenige. Dette kan indikere forbedringsbehov av trenings- og øvingsopplegg knyttet til beslutningsprosesser i samvirke.

Gode prosesser med effektive beredskapsøvelser forbedrer beredskapen, identifiserer mangler, bygger tillit, forbedrer kommunikasjon og hjelper i beslutningstaking. Tillit er en avgjørende faktor for effektivt samvirke under beredskapsøvelser. For å forstå hvordan deltakerne oppfatter tillit, stilte vi tre hovedspørsmål som fokuserte på informasjonsdeling, delegering av oppgaver og andre aktørers vurderinger.

Figur 12: Tillitsbygging gjennom øvelsen

I Figur 12 tilsvarer 1 «uenig», 3 tilsvarer «usikker» og 5 tilsvarer «veldig enig». Litt over halvparten av deltakerne (55,5 prosent) var enige i at de etter øvelsen er blitt mer villig til å ha tillit til andre aktørers vurderinger. Imidlertid var 44,5 prosent av deltakerne uenig eller usikker, som indikerer at øvelsen ikke fullt ut bidro til tillitsbygging.

Tillitsbygging kan også måles via endring i deltakernes holdninger. Deltakerne ble derfor bedt om å vurdere om de var mer villig til å delegere oppgaver til samarbeidende aktører etter øvelsen. Flertallet (62,9 prosent) av deltakerne var enige i dette, mens andelen deltakere som var uenig eller usikre (37,1 prosent) indikerer noe motvilje eller usikkerhet rundt tillitsbygging.

En annen viktig indikator på tillit er informasjonsdeling. Deltakerne ble spurt om de hadde tillit til å dele nødvendig informasjon med andre aktører under øvelsen for å skape en

felles situasjonsforståelse. Flertallet (85,5 prosent) følte seg komfortable med å dele nødvendig informasjon, noe som indikerer høy tillit til informasjonsdeling.

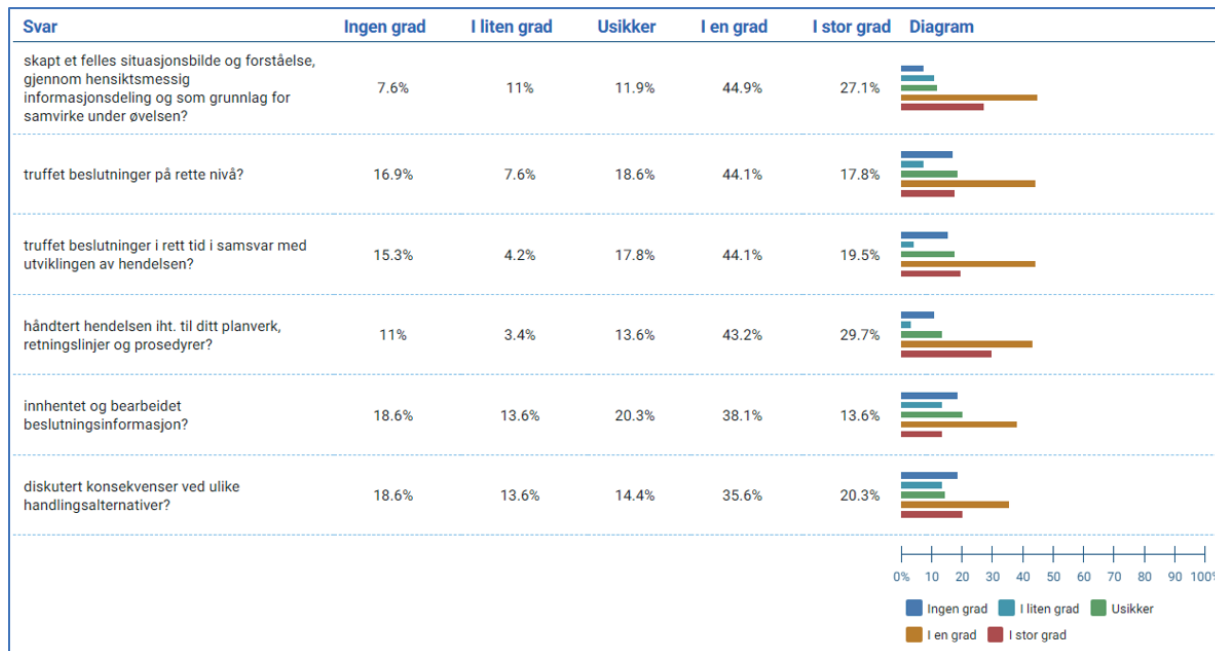
Deltakerne uttrykker også et sterkt behov for mer trening, spesielt samvirkeøvelser. En deltaker uttrykker det slik:

«Samvirke er noe av det mest krevende en beredskapsorganisasjon kan drive med, og det krever et organisasjonsmessig overskudd som må utnyttes på riktig måte. Mengdetrening på kommunikasjon og interoperabilitet under krevende hendelser er mangelvare i Norge, og bør prioriteres høyt.»

Ved å fokusere på samvirke kan beredskapsøvelser som ØNS-2024 sørge for at alle deltakere er bedre forberedt på å håndtere virkelige hendelser effektivt.

4.2 DELTAKERE - STUDENTER VED NORD UNIVERSITET

OPPNÅELSE AV OVERORDNEDE MÅLSETTINGER

Figur 13: I hvilken grad ble de overordnede målsettinger oppnådd

I figuren over var spørsmålet formulert som «Har du som student under øvelsen:» og gir et godt overordnet bilde av studentenes egenvurdering av overordnet måloppnåelse. Hovedvekten av studentene ser ut til å ha opplevd å ha skapt et felles situasjonsbilde og forståelse gjennom hensiktsmessig

informasjonsdeling som de har brukt som grunnlag for samvirke under øvelsen. En liknende fordeling av studenter opplever at de i stor grad har håndtert hendelsen i henhold til eget planverk, retningslinjer og prosedyrer.

Spørsmålene knyttet til beslutningstaking er nokså likt besvart, og forteller oss at rundt 63 prosent av studentene melder å ha opplevd at de i en grad eller i stor grad har truffet beslutninger på rette nivå, i rett tid, og i samsvar med utviklingen av hendelsen. 30-40 prosent av studentene melder at de er usikre, eller at de i liten eller ingen grad traff beslutninger. Når det gjelder innhenting og bearbeiding av beslutningsinformasjon samt diskusjon av konsekvenser ved ulike handlingsalternativer, ser vi en liknende jevn poengfordeling. Det er noe variasjon i toppen mellom diskusjoner og konsekvenser sett opp mott innhenting og bearbeiding av informasjon, men jevnt over melder rundt 55 % av studentene at de i en grad eller i stor grad har oppfylt disse målsettingene. I bunnen er fordelingen svært lik, med 32,2 prosent som melder at de i ingen eller liten grad har oppfylt disse målene. Den jevne fordelingen kan trolig knyttes til at få av studentene var satt til å utføre oppgaver som innebar lederansvar og beslutningsmyndighet.

Samlet sett kan det fremstå som at de aller fleste studentene opplever høyest måloppnåelse i målsettinger som kan knyttes til praktisk innsats og direkte samvirke med andre aktører i henhold til eget planverk. Det er ikke noen overraskelse at de ikke opplever like høy måloppnåelse hva angår beslutninger og

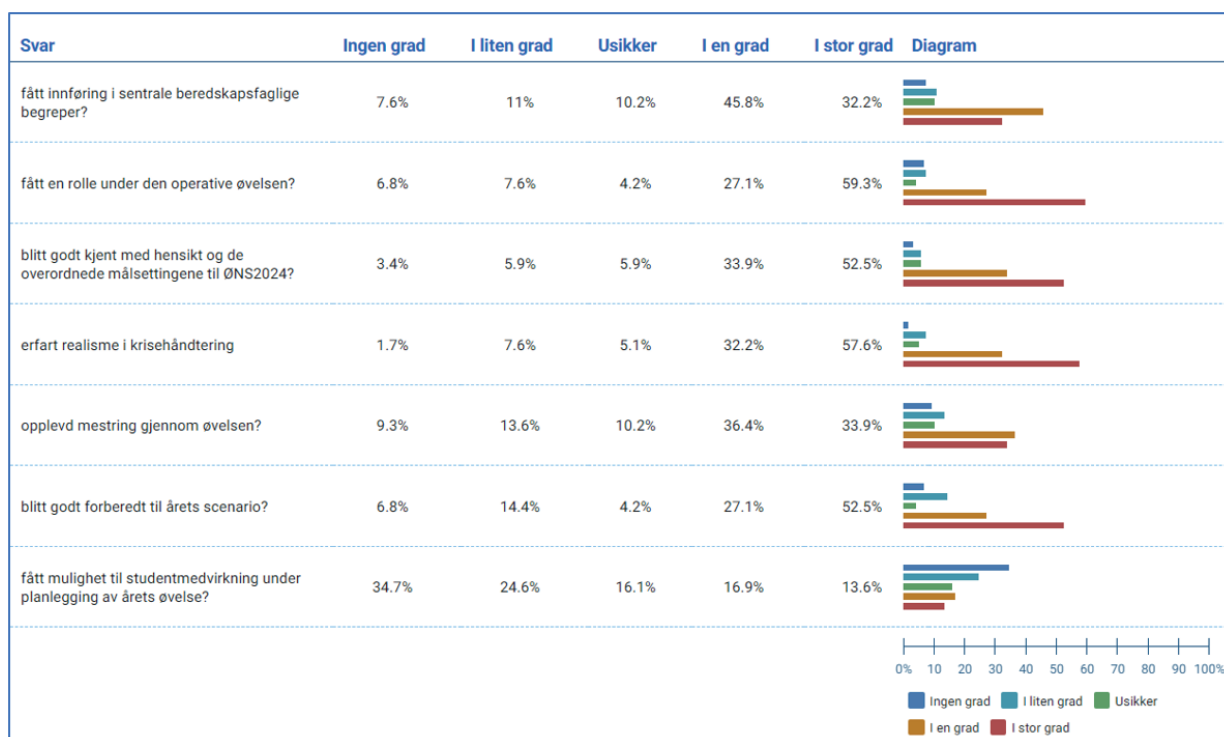
diskusjon av konsekvenser da få eller ingen studenter hadde noe lederansvar under øvelsen, og følgende ikke hadde forutsetninger for oppnåelse i disse kategoriene. Det skal også sies at svarene i disse kategoriene ikke var udeelt negative, men nærmere en 50/50 fordeling mellom ingen/liten/usikker grad og i noen grad/i stor grad. Dataen peker dog i retning av at studentene har lavest måloppnåelse på disse feltene, og det bør muligens vurderes tiltak dersom det er ønskelig at de også skal øve på lederferdigheter.

Det må også nevnes at noen studenter oppgir å ha hatt lite læringsutbytte gjennom rollen som markør. Flere studenter ønsker å få en mer «aktiv» rolle, da de opplevde å være passive i rollen som markør under selve øvelsen. En student uttrykker det slik:

«mye venting og lite læring. Jeg mener jeg kunne lært mer om jeg i det minste fikk sett på at førstehjelperne vurderte og behandlet de røde pasientene»

En annen student ønsker å:

«Sette flere sykepleiestudenter i en rolle mer rettet mot faget, de aller fleste av oss var markører.»

Figur 14: Studentenes opplevelser fra øvelsen

I den overstående figuren fremkommer det at studentene i stor grad rapporterer at de har fått innføring i sentrale beredskapsfaglige begreper. 21,2 prosent meldte at de enten var usikre eller i liten grad hadde fått denne innføringen, mens 7,6 prosent hevder at de ikke har fått noen innføring i det hele tatt. Det store flertallet er positive, men at 21,2 prosent av studentene opplever å i liten eller ingen grad ha fått innføring i sentrale beredskapsfaglige begreper understreker et behov for mer undervisning i dette under øvingsforberedelsene.

22,9 prosent av studentene opplevde i liten eller ingen grad mestring under øvelsen, mens 10,2 prosent var usikre. 70,3 prosent svarte at de i en grad eller i stor grad opplevde mestring, så hovedvekten av svarene er positive. Det kan dog leses som nokså uheldig at en såpass stor andel av studentene ikke opplevde mestring i en øvelsestype som i utgangspunktet skal gi nettopp dette. Disse tallene kan muligens leses i sammenheng med at en god del av studentene som deltok på øvelsen deltok som markører eller som observatør som gir lite rom for å oppleve mestring.

I analysen fremkommer det at studenter opplevde å ha begrenset mulighet til studentmedvirking under planleggingen av øvelsen. 34,7 prosent melder at de ikke har fått deltatt i det hele tatt, 24,6 prosent sier de i liten grad har deltatt, 16,1 prosent er usikre, mens 30,5 prosent mener de i en grad eller i stor grad har medvirket i planleggingen. Dette er det eneste punktet der

hovedvekten av studentene i ingen eller liten grad har fått noe ut av øvelsen. Hvorvidt det er hensiktsmessig å involvere studentene i forberedelsene kan være et viktig moment å ta med seg i det videre arbeidet med ØNS.

Ellers vitner svarene om at studentene i en grad og i stor grad opplevde å ha fått en rolle under den operative øvelsen, blitt godt kjent med hensikt og de overordnede målsettingene, erfart realisme i krisehåndtering, og blitt godt forberedt til årets scenario. En student sier:

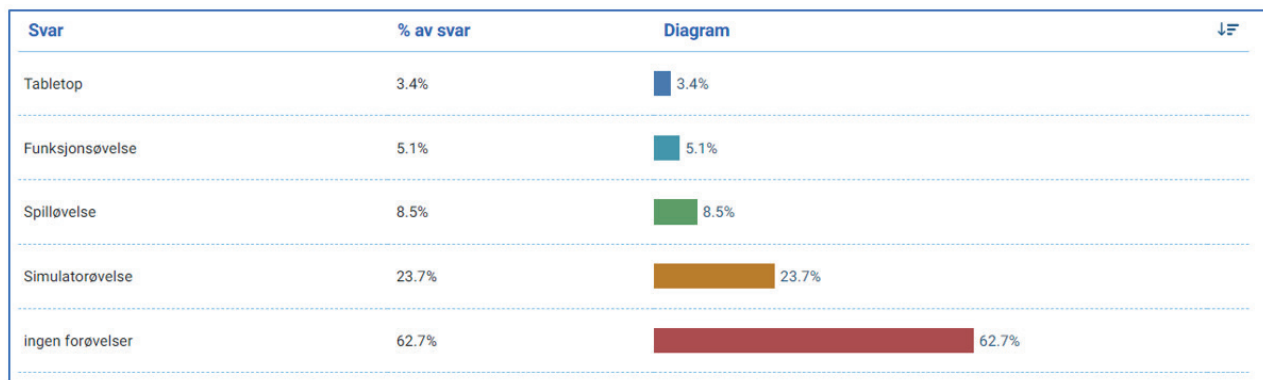
«[Jeg] Satte meg inn i rollen som markør og ble godt forberedt av lærere på forventninger»

Enkelte studenter forteller at de i liten eller ingen grad ble forberedt til årets scenario. Andre forteller at de tok initiativ til forberedelse selv:

«Leste godt gjennom scenarioet og brukte litt tid som gruppe før øvelsesstart for å gjennomgå mulige hendelser og hva som er lurt å ha i bakhodet»

«Pratet sammen med medstudenter, samt planlegging sammen med samhandlende studenter»

«Gjorde meg kjent med min rolle som markør, samt gjorde meg godt kjent med scenario og hva jeg kunne forvente»

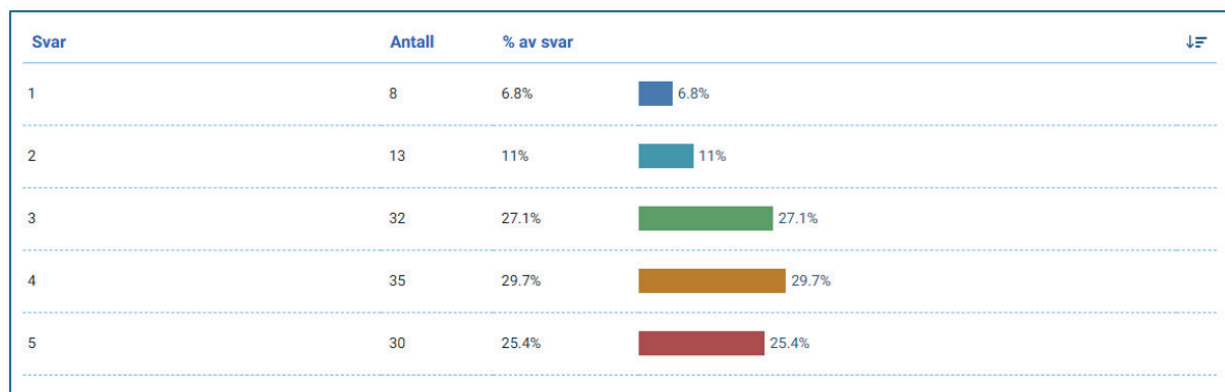
Figur 15: Ble det gjennomført andre typer øvelser i forkant av ØNS-2024.

Av figuren ovenfor kan vi se at flertallet av studentene ikke gjennomførte noen form for forøvelser. Fullskaløvelser er siste trinnet i læringstrappen, der alle komponentene skal øves i samvirke. Det er derfor en bekymring at flesteparten av studentene ikke har gjennomført noen form for forberedende øvelse i forkant av Øvelse Nord.

Noen studenter hadde obligatorisk deltakelse på fagdagene, og opplevde at det ikke var sammenheng mellom innholdet der og

deres oppgaver under øvelsen. Studentene uttrykket et ønske om mer samsvar mellom fagdagens innhold, læringsutbytte i sine respektive emner og selve ØNS-24. En student sier:

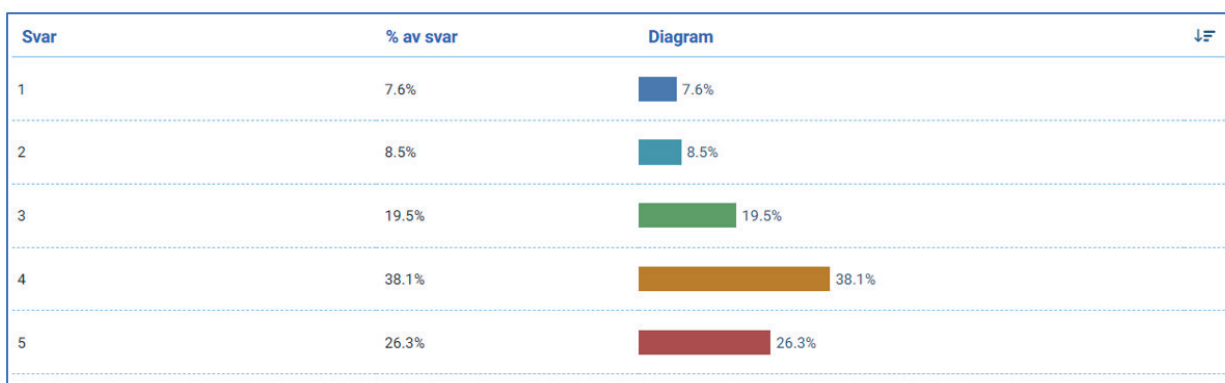
«Som studenter burde vi fått bedre oppfølging før øvelsen, og større mulighet til å trene målrettet mot øvelsen. Enkelte av foredragene under fagdag blir sett på som veldig lite relevante, og med obligatorisk oppmøte mister man mulighet til å forberede seg selv.»

Figur 16: Ble studentene gjort kjent med studentgruppens spesifikke øvingsmål før øvelsen

I figur 16 defineres 1 som «i ingen grad» og 5 som «i stor grad». Figuren forteller oss at over halvparten av studentene oppgir at de i noen grad, eller i stor grad ble gjort kjent med studentgruppens spesifikke øvingsmål før øvelsen. Likevel er det en overraskende stor andel som er usikre eller melder at de i liten

grad ble gjort kjent med øvingsmålene for sin studentgruppe. Et nært forhold til egne øvingsmål er tett forbundet med læringsutbytte. I lys av dette er det bekymringsverdig at så mange var usikre på øvingsmålene for sin gruppe.

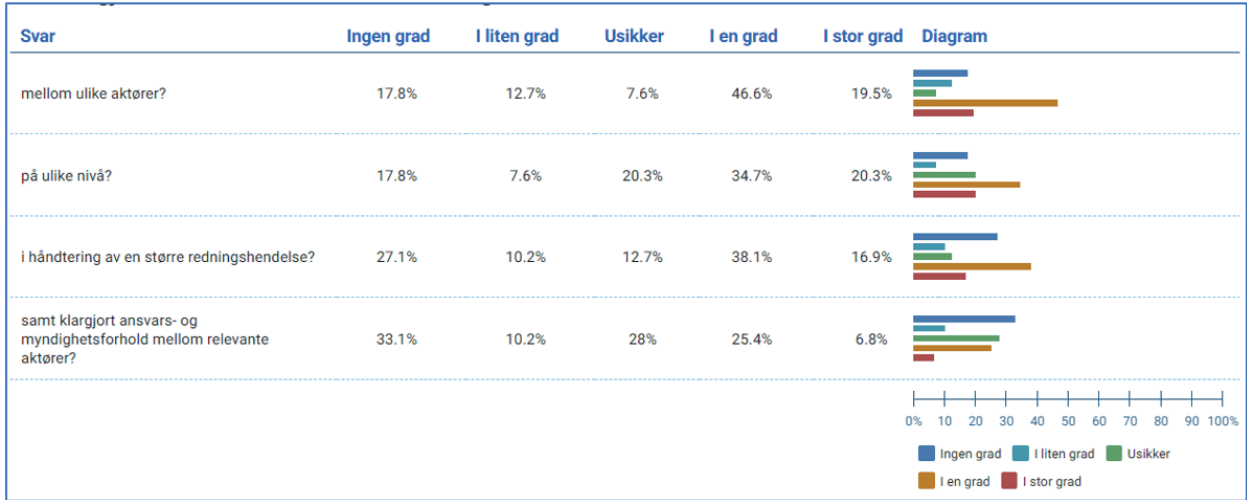
Figur 17: Oppnåelse av læringsmål knyttet til studieprogram

Figur 17, hvor 1 tilsvarer «i ingen grad» og 5 «i stor grad», viser at de fleste studentene opplever at de i en grad eller i stor grad har oppnådd programspesifikke læringsmål – totalt rundt 64 prosent. Det er verdt å merke seg at nærmere 28 prosent opplever en mindre grad av måloppnåelse eller usikkerhet knyttet til måloppnåelse, mens 7,6 prosent føler at de ikke har oppfylt læringsmålene i det hele tatt.

MÅLOPPNÅELSE KNYTTET TIL SAMVIRKE

Flere studenter mener det er et stort behov for flere øvelser rettet mot samvirke. Studenter oppgir at samvirkeøvelser er nødvendig for å trene, blant annet på forventningsavklaring, trening mellom ulike profesjoner, informasjonshåndtering og for å lære om de ulike roller og oppgaver de ulike aktørene har. Samvirkelæring er avhengig av at samtlige deltakere og organisasjoner er godt kjent

med sine roller og arbeidsoppgaver. Det er avgjørende at hver deltaker går inn i øvelsen med en viss faglig kompetanse (Berlin & Carlström, 2015). Det ligger i samvirkets natur at det består av ulike individuelle innsatser som skal forenes i retning av et felles mål. Komponenten som er unik i samvirke er med andre ord ikke individuelle ferdigheter, men samspillet mellom aktørene (Roud et al., 2020).

Figur 18: I hvilken grad studentene opplevde å ha øvet samvirke gjennom øvelsen

Av figuren ser vi at et flertall av studentene i en grad eller i stor grad opplever å ha øvd samvirke mellom ulike aktører. Det er verdt å merke seg at 30,5 prosent av studentene i ingen eller i liten grad opplevde dette, noe som er uheldig i lys av at Øvelse Nord er en samvirkeøvelse. Fordelingen er noenlunde lik når det spørres om øving av samvirke på ulike nivå, noe som muligens kan tilskrives studentenes roller og plassering under øvelsen – flere var markører og de øvriges innsats utspilte seg i større grad på taktisk nivå.

55 prosent av studentene opplevde å ha øvet samhandling i håndtering av en større redningshendelse, mot 37,3 prosent som mente at de i mindre eller ingen grad fikk øvet på dette. Det er nærliggende å tro at dette skyldes studentenes øvingsmål – det var ikke de som skulle håndtere redningshendelsen, og deres involvering var, som tidligere nevnt, i stor grad rettet mot taktisk nivå eller som markører/mediepersonell.

Spørsmålet knyttet til ansvars- og myndighetsforhold mellom relevante aktører har en liknende spredning av svar, og kan sannsynligvis sees i sammenheng med overnevnte faktorer. Studentene var ifølge vår data lite involverte i de samvirkedimensjonene som går på ledelse og koordinering mellom de ulike aktørene, og følgende er det ikke overraskende at ansvars- og myndighetsforhold mellom relevante aktører har blitt øvet i liten grad.

Bilde 10: Foto: Adrian Svendsen Bensvik, Nord universitet

5.0 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

5.1 PROFESJONELLE AKTØRER

- Deltakerne er tydelige på at det er et stort behov for samvirkeøvelser og samvirkelæring. Disse aktivitetene bygger sterkere relasjoner mellom aktørene.
- En langsiktig plan for ØNS kan skape en sammenheng mellom de ulike fullskala øvelsene hvert år og vise tydelig hvordan disse bygger på hverandre for å styrke beredskapen.
- Aktørene som ønsker delta i ØNS bør få påvirke valg av overordnede målsettinger slik at dette passer inn i deres øvelse- og kompetanseutviklingsplan. Dette bidrar til at de kan utvikle etatsspesifikke læringsmål som også gir mest mulig læring.
- Det må sikres at overordnede målsettinger er målbare og at aktørene utvikler delmål/etatsspesifikke mål som er knyttet til overordnede målsettinger slik at de forskjellige aktørene spiller hverandre gode under selve samvirkeøvelsen.
- Deltakere ønsker et større fokus på læring og læringsprosesser.
- Evaluering må prioriteres da det knyttes til læring. Et evalueringsdirektiv må utvikles som viser tydelig hvordan, hvorfor og hva som skal evalueres.
- Det bør settes av tid og ressurser til evaluering og refleksjon i etterkant av øvelsen som gir deltakerne mulighet til å reflektere over hva de har lært, identifisere styrker og svakheter og utvikle strategier for forbedring.
- Det er behov for mer konkret informasjon i forkant av øvelsen og at alle styrende dokumenter er lett tilgjengelig for de som trenger dem.
- Det bør opprettes et arkivsystem der samvirkeaktører har tilgang til de nåværende og tidligere dokumentene de trenger. Arkivet kan inkludere øvingsdirektiver, rapporter samt relevant bakgrunnsmateriale.
- Det bør settes av tid og ressurser til forberedelser, som også tilrettelegger for relasjons- og tillitsbygging mellom aktørene. Gjennom felles forberedelser kan målsettinger som felles situasjonsforståelse, rolleforståelse, ansvar og tillit få økt fokus og forbedres.
- Deltakere understreker behovet for forberedende øvelser (forøvelser) og andre forberedende aktiviteter innad i egne organisasjoner, men også mellom samvirkeaktørene, for eksempel workshops, spill- funksjons- og tabletop-øvelser. Dette vil også forsterke læringsprosesser på både individ og organisasjonsnivå.
- Det bør rettes mer fokus på læring om kommunikasjonsmønstre som er kritisk når det gjelder informasjonsflyt i krisehåndtering og i samvirke.

Bilde 11: Foto: Adrian Svendsen Bensvik,
Nord universitet

5.2 STUDENTER VED NORD UNIVERSITET

- Markører og statister bør rekrutteres fra den øvrige studentmassen/videregående skoler, og i mindre grad basere seg på studenter ved praktiske studier som i utgangspunktet har øvingsbehov. Læringsutbyttet en får som markør/statist oppleves å være basert på tilfeldigheter.
- Dersom det er ønskelig at studentene skal øve på lederegenskaper som beslutningstaking og informasjonsbearbeiding bør øvelsen utformes slik at de blir i stand til dette. Forberedelser må også justeres deretter.
- Det er kritisk at det utarbeides et evalueringsdirektiv som også tar høyde for studentenes tilbakemeldinger og behov. Det bør evalueres før, under og etter øvelsen, slik at en får oversikt over hvordan studentene opplever de ulike fasene.
- Studentenes overordnede målsettinger og delmål må være tydelige og målbare slik at man i evalueringen kan vurdere graden av måloppnåelse, i lys av behovet for fremtidig justering av øvingsmål.
- Studentene må, i lys av å skulle kunne forstå samvirke mellom aktører og nivåer, gjennom en strukturert læringstrapp der de blir godt kjent med og trent i rollene de og deres medstudenter skal ha under øvelsen.
- Forøvelser og rollespesifikk trening i forkant av øvelsen vil mest sannsynlig ha en positiv effekt på studentenes læringsutbytte og mestringsfølelse.
- Øvingsdirektiv og studentspesifikk informasjon må kommuniseres tydelig til alle studenter. Canvas blir benyttet som kommunikasjonsplattform for flere studentgrupper, og det foreslås at alle studentgrupper får nødvendig informasjon gjennom denne plattformen.
- Studentene bør tilbys supplerende materiale, som veiledere, manualer og andre forberedende ressurser knyttet til øvelsesscenarioet. Materialet må være forståelig for studentene.
- Studieprogramansvarlige bør – i samarbeid med øvelsesledelsen – forsikre seg om at læringsmålene for de ulike studentgruppene kommuniseres tydelig ut til studentene, og at forberedelsene til øvelsen legges opp i henhold til disse.
- Forberedelse gjennom fagdager kan være svært nyttig og bør samsvare med studentenes roller og oppgaver under øvelsen.
- Overordnede målsettinger bør ta hensyn til ikke-aktive studentgrupper slik at de også sikres læringsutbytte gjennom øvelsen.
- Øvelsen bør fortsatt tilstrebe å legge til rette for at studenter får øvet samvirke med andre relevante aktører.

Bilde 12: Foto: Adrian Svendsen Bensvik,
Nord universitet

ETTERORD FRA LEDER AV EVALUERINGSTEAMET:

Å evaluere Øvelse Nord har vært et omfattende og takknemlig arbeid vi har tatt på oss med den største respekt for øvelsens bidragsytere og ildsjeler. Det har derfor vært viktig for oss å fremheve de mange positive effektene øvelsen har på byens beredskapsmiljø og samvirkeklime, som Nord universitet er stolte av å være en del av. Vi leverer denne rapporten med et sterkt ønske om at den kan bidra til å videreutvikle øvelsen og gjøre den til en enda bedre møteplass for byens – og regionens – beredskapsaktører og studenter. Jeg vil takke alle respondentene og informantene som har gitt av sin tid og delt sine erfaringer med oss – denne rapporten ville ikke vært mulig uten dere.

På vegne av evalueringsteamet ved Senter for beredskap og samvirke- Nordlab, ønsker jeg dere lykke til med planleggingen av ØNS-2025.

Rune Elvegård

REFERANSER

Aas-Hansen Ø, Landmark ID, Eikermann IMH, Liland A, Mork O, Dominguez Cainzos M, Hongset T, Ikonen E, Espensen CA, Hac-Heimburg A, Horsholm P, Guðnason K, Jonsson G, Kaldal S, Greil S, Sigurdsson V, Hrafnkelsson S, Niemelä T, Andreassen N, Elvegård R, and Hveding C (2023). Nordic handbook for search and rescue in a maritime radiological / nuclear environment. NKS-B, Roskilde

Andreassen N, Elvegård R, Villanger R, Johnsen BH (2024). Enhancing cognitive motivation: an evaluation model for emergency preparedness exercises. The Learning Organization, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print, <https://doi.org/10.1108/TLO-06-2023-0100>

Badu J (2023) Climate adaptation: How can leaders maintain and improve their trust whiles managing a creeping climate change crisis? Proceeding of the 33rd European Safety and Reliability Conference. https://doi.org/10.3850/978-981-18-8071-1_p027-cd

Bardach E (1998) Getting agencies to work together: the practice and theory of managerial craftsmanship. Brookings Institution Press, Washington, DC.

Berlin JM and Carlström ED (2015). Collaboration exercises: what do they contribute? J Contingencies & Crisis Man 23:11–23. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12064>

Borodzic E, Van Haperen K (2002) Individual and group learning in crisis simulations. J Conting Crisis Man 10:139–147. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.00190>

Creswell, JW, & Creswell, JD (2018). Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches (5th ed.). Sage Publications.

DSB [Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap] (2016b). Veileder i planlegging, gjennomføring og evaluering av øvelser - Grunnbok: Introduksjon og prinsipper

DSB [Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap] (2019). Analyse av krisescenarier -2019. <https://www.dsbinform.no/DSBno/2019/tema/aks-2019/?fbclid=IwAR1LWmZlJLN39fVK9jf3E7hjx5ylkPvySH1rbTW19dcwvuBabLAYKy1sS9M&page=6>

Elvegård R, Andreassen N (2023) Exercise design for inter-agency collaboration training: the case of maritime nuclear emergency management tabletop exercises. J Conting Crisis Man 32:e12517. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12517>

Elvegård, R., Andreassen, N. and Badu, J. (2024) Building Collaboration and Trust in Emergency Preparedness: A Model for Planning Collaboration Exercises, Safety in Extreme Environments.

Fylkesmannen i Nordland (2019). Fylkes-ROS 2019. Organisering av arbeid, metode, og oppfølging.
<https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-nordland/dokument-fmno/samfunnssikkerhet/fylkesros/2019/fylkesros-nordland-2019.pdf>

NOU (2012). Rapport fra 22.juli-kommisjonen. NOU Norges offentlige utredninger, 2012: 14.,
<https://www.regjeringen.no/contentassets/bb3dc76229c64735b4f6eb4dbfcdbfe8/no/pdfs/nou201220120014000dddpdfs.pdf>

Roud E, Gausdal AH (2019) Trust and emergency management: experiences from the Arctic sea region. J Trust Res 9:203–225.
<https://doi.org/10.1080/21515581.2019.1649153>

Roud E, Gausdal AH, Asgary A, Carlström E (2020) Outcome of collaborative emergency exercises: differences between full-scale and tabletop exercises. J Conting Crisis Manag 29:170–184. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12339>

Wright, K. B. (2005). Researching Internet-Based Populations: Advantages and Disadvantages of Online Survey Research, Online Questionnaire Authoring Software Packages, and Web Survey Services. Journal of Computer-Mediated Communication, 10(3).
<https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2005.tb00259.x>

